

კ ვ ა ლ ი

საპოლიტიკო სამეცნიერო და სალიბერალურ ნაბატონიანი გაზეთი გამომდის ყოველ კვირა დღეს.

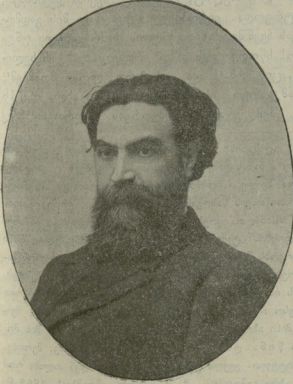
№ 13 მ ა რ თ ი 26 1900 წ. № 13

შინაარსი: პრესა ნ. ფორდანიასი.—სხვა-და-სხვა ამბავი.—„კვალი“ს კორესპონდენციები.—ინგლის-ტრანსვალის ომი.—იმედი, ლექსი ბ. ქრისტინაშვილისა.—გზა-და-გზა ნ. ფორდანიასი.—ბიბლიოგრაფია ი. გ.—რისა.—გურიის ამხანაგობის „შუამავლის“ გამო. ს. ტეიშვილისა.—წერილები რედაქციისმიმართ.—და განცხადებები.

X

პ რ ე ს ა

„ი გ ე რ ი ა“.

ჰელმუტო სი. რ. თარხნიშვილი

ნოვოგორც მეთხუთმე წერილში დავინახეთ, „ივერია“, შემდეგ სამი წლის არსებობისა აცხადებს, სალაპარაკო მასალა არა გვაქვს და რაზე ვწერთო. პუბლიცისტიკა მისთვის მიმე ტვირთათ შეიქნა და მით აუცილებელი გახდა იშვიათი დოკუმენტების მოხდენა: შენახვა ორგანოს, ხოლო მისი სული და გულის კი გამოკლა, ე. ი. „ივერია“ უპუბლიცისტიკოთ. და აი ეს სანატრელი იდეალი განხორციელდა „დროებასთან“ შეერთებით. 1880 წ. გამოვიდა შეერთებული რედაქციების ნაყოფი—„დროება“—„ივერია“.

ამბობენ შეერთება ძალაა, განკლკევება კი უძლურებაა. ეს სრული კეშმარტებაა მხოლოდ ერთ შემთხვევაში, სახელდობრ, როცა ერთნაირი, ერთი მიდრეკილების ძალა ერთდება. მაგრამ როცა სხვა-და-სხვა მიმართულება ერთათ თავს იყრის, როცა ერთი ალთას მიიწვევს და მეორე ბალთას—აი ასეთი ერთობა ორივე მხრასათვის უძლურებაა. ორივე თავისი ხელით ივიწროებს საველს.

საქართველოს
განმანათლებლები

ორივე საზღვარს უდებს თავის ზრდას და მისწრაფებას, ორივე სულის იხუთავს და ქლექტება. და აი სწორეთ, ასეთი ამბავი მოუვიდათ „დროებას“ ივერიის“. თუმცა ს. მესხი გვარწმუნებდა ჩვენ და „ივერიას“ შორის მიმართულების განსხვავება არ არისო, მაგრამ ეს უბრალო სიტყვები გამოდგა მეტი არაფერი. „დროება“ თ. ი. ჭავჭავაძის დახმარებით ვაიხარდა სიერკათი, რაიცა მის სიმდიდრეს მოასწავებს. მაგრამ ამასთანავე დაეკარგა წინანდელი სულის სიძლიერე და პირდაპირობა, სრულიად თუ არა, სანახევროთ მიიხი. ეს, ასე ვთქვათ, ვახუთის წაფრხვლების ხანაა. მან ვერც მთლიან გაწყვიტა კავშირი თავის წასულთან და ვერც მთლიან ახალი აწმყო გაიკეთა, ე. ი. ის, ვერც მკვლარი ივერია“ შეიქნა და ვერც ცოცხალი „დროება“. იმან თავისი თავი იგრძნო გაბატონებულ ორგანოთ და, მოგვსენებთ, როცა ვინმე ბატონდება, ბრძოლას თავს ანებებს და ოპოზიციობას უკლებს. 1880 წ. „დროება“ თავისი დანიშნულება დაინახა ერთ რამეში—ეს არის ბრძოლა ნიკოლაძის „ოპოზორთან“ და ეს იყო იმავე დროს „ივერიის“ თავიდა-თავი ლტოლვილება დღიდან „ოპოზორის“ და არსებისა. „ივერიის“ სულით და გულით ძულდა „ოპოზორი“, ძულდა მისი რედაქტორი, ეს თ. ი. ჭავჭავაძის მუდმივი მოწინააღმდეგე. მაგრამ ნათქვამია, მარქენლ ძროხას ღერობა რტები არ მისცაო და „ივერიისა“ არ ჰქონდა ძალა ნიკოლაძისთან გასამკლავებლათ. ამიტომ ის ხანდახან, ძალიან იწვიათათ თუ იტყოდა რასმეს ნიკოლაძის წინააღმდეგ, თუ არა და გაიშუმებული იყო და აქეთ-იქით მოკავშირეთ ეძებდა. და აი, ეს მოკავშირე მან ჰპოვა „დროებაში“. „დროება“ ამ თავის ახალ მოწოდებას მამოწინე მიხვდა და მეთექვსმეტე ნომრიდან მთელი არტიკლით „ოპოზორის“ დაუმოწნა. მას „ოპოზორის“ სრულებით აღარაფერი მოსწონს, ასე გომინჯეთ „ოპოზორის“ გულადობა და დამოუკიდებელ გარემოებებთან ცნობილი ბრძოლა „დროებას“ სასაცილოთაჲც არ ჰყოფნის, რას ყარათიფურთობს, თავის კანში ვერ დატევაო! ხოლო მის სამუდამოთ შეჩერებას „დროება“ სიხარულით ეგებება. ამ სასიხარულო ნეკროლოგში მას უწუნებენ სწორეთ იმას, რაც ყოველი კაცისაგან მოსაწონია. „ოპოზორი“ მეტის-მეტი ვერაპილი გავითი იყოვო. წერს „დროება“ (№ 154) და ეს ჩვენში არ გამოდგებაო. და მერე განაგრძობს:

„ჩვენის ჯრით, განათლებულ ევროპის დრო-გამოშუბით გამოცემულ და ჩვენებურს ამ ჟამად სხვა-სხვა მაცანს და მიმართულება უნდა ჰქონდესო. იქ განათლებულს ევროპაში, ვაკით მანინდა-მანინ რომელიმე

ახალი ჯრების გამოთქმას და განმარტებას მისთხოვებს; ათასი შურსალები და წიგნები გამოდის იქ მუშად დღე და ეს საქმე იმათ უკისრიათ: ვახუთს კი უგელაზე ზირეკლად და უმთავრესად ახალ ამბებს მისთხოვებს და პარტიისა და მიმართულების დაკვრად ამ ახალი ამბის განმარტებას, ახსნას.

ჩვენში კი ვახუთის დანიშნულება ცოტა განსხვავებული უნდა იყოს. ჩვენი ხელის ჟურ კიდევ გაუნათლებული ხელხაა, წიგნებისა და შურსალების კითხვას არ არიან შეჩვეულნი, ვახუთს ჭკითხულობენ, იმასაც შედარებით ცოტა ეკავებოთ. ამიტომ ჩვენებურ ვახუთს, ზირდაზირ სავახუთო ხსიათს გარდა, უნდა ჭქონდეს, თუ შეიძლება ასე ვთქვათ, ჰეაგოგური ხსიათაჲ; ის უნდა იყოს ხალხის დამრიგებელი, სწორი გზის მჩვენებელი, აღმზრდელი; ის უნდა იყოს ნამდვილი, ჭკუშიარტი ვახუთის და მიმართულების გამაგრებელი ამ გაუნათლებულს, უგზო-უგეგლო მჩვენებელს ხელხას. მარტო ახალი ამბების შეტეობა არ უყოფა ჩვენ მათხუვლს. იმას უნდა დაუღუქოს ეს ახალი ამბავი, უნდა უთხრას—გუდაა ის, თუ კარგი, სასარგებლოა ჩვენთვის და მშენისათვის თუ არა. ტუეუდა რადაა ნათქვამი, რომ გუნათლებული ხელხი ბავშვსა ჰგავსო. ბავშვი აღმზრდელი, დამრიგებელი ეჭირება და სხვათა შორის ეს მოგვლეთა? უნდა იყოსროს უმჭველათ უოკელ ჩვენებურ ვახუთსა“.

მერე ვინ წერს ამას? ვინ და თვითონ ს. მესხი, ის მესხი, რომელიც, როგორც ზვეთი დავინახეთ, ასე ეტრფოდა ვერაპიელ ვახუთს და მის გადმონერგვას ჩვენში. ვახუთი ხალხის დამრიგებელი უნდა იყოსო! სწორეთ ეს თქვა ერთხელ ივე კერძოლიძის „ციკარამ“ და „საქართველოს მოამბე“ კინაღამ ვაწერო ის ამისათვის¹⁾. და ახლა ამ 18 წელს შემდეგ ამასვე იმეორებს „დროება“! იქ

¹⁾ „ციკარამ“ მოლაყებ წერს: „მწერალი არის მამა ხალხისო“. მაშასადამე ის ზნეობრივ დარიგებებს უნდა იძლეოდეს და შვილები მოზრდილობდნენ ნამდვილათ კი მწერალი არის ერთი თავის საზოგადოების წევრთაგანი, ერთი იმ პირთაგანი, რომელთა კრება შეადგენს საზოგადოებას. ის არის საზოგადოების ტანჯვის და შვილის თანამგრძობელი. რაში მდგომარეობს მისი ღვაწლი საზოგადოების წინ? ანგრენს საზოგადოებას თავისი აზრი ნაკლებუვანებების შესახებ, უჩვენებს იმ გვარი საშუალებები, რომლებიც მისი ფიქრით საუკეთესო არიან ამ ნაკლებუვანების მოსასპობლათ. შეიძლება მისი აზრი არ ვარგოდეს, მაშინ ის ჰპოებს მის მოძიებში წინააღმდეგობას, გამოჩნდება მესამე, მეოთხე, ერთი სიტყვით ყველა ვინც რომ ჰპოებს იმდენ ძალას, რომ თავისი აზრი გამოთქვას...“ („საქართ. მოამბე“ 1863 წ. № 5. „რამდენიმე სიტყვა ციკარამის“ სტატია გ. — თეოლისა—გ. წერეთელი) — გვ. 56).

ბრძოლა უპრყოფილია, აზრთა შეჯახება, მიმართულებათა განსხვავება განდევნილია. ვახუშმა ,,უნდა ღმკოს ახალი ამბავიო!“ და მართლაც ასე შერება ,,დროება“. მისი მოწინავე წერილთა უმრავლესობა ერთი ასეთი გაუთავებელი ღვეტაა. ის რაც ახალ ამბავში ან კორესპონდენციაშია მოსათავსებელი მეთაურ წერილთა კეთდება და ასე ,,დაღვეილათ“ შეითვლეს ეძლევა, მიირთვით და იღვმეთო. აი, სათაურები ასეთი წერილების: ,,სიციხისაგან თავის დახსნევა“, ,,მამულების მორწყვა“, ,,ცხენების დოლი“, ,,მოსავლის დაცვაზედ“, ,,კალიის გაწყვეტაზე“ და სხ. და სხ.

ერთი სიტყვით, ,,ივერიის“ შეერთებამ ,,დროება“ წააფორბილა, თავდაღმართში გააქანა და ეს არა მარტო 1880 წ., არამედ 1881 წელსაც²⁾, სანამ თვითონ ,,დროება“ არ იგრძნო ეს და ,,ივერიის“ არ მოცილდა. ეს მოცილება მოხდა 1882 წლის პირველი იანვრიდან.

რას შერებოდა იმ ორ წელიწადს ,,ივერია“? რას და იმას, რასაც ეძებდა, პუბლიცისტიკა განაძევა თავისი ფურცლებიდან და გადაიქცა ხალხართბ ,,სბორნიკით“. 1880 წ. გამოვიდა სულ 4 ასეთი ,,სბორნიკი“; ,,შინაური მიმოხილვა“ სხვა რამე პუბლიცისტური ნაწერი არც ერთ ნომერში არ არის, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ბ. ი. როსტომაშვილის ,,განათლება და ვაჭრობა“ს ასე იქნებოდა უძველესი 1881 წელსაც, რომ ამ დროს ,,დროებას“ ცოტა სხვა პანგებზე არ დაეწყო წერა და ,,ივერიის“ ყურმოკრილ ყმობისთვის არ ეღალატნა. აქ ხელახლა აღიძრა კითხვა ბანკების შესახებ და გამოითქვა არა ის, რაც თ. ი. ჭავჭავაძემს ესაიამოვნებოდა. მაგ. მე-85 ნომერში თფილისის ბანკის გამგეობას თ. ი. ჭავჭავაძითურთ უსაყვედურეს არას აკეთებენო. მე-98 ნომერში თფილისის ბანკის კრების ბევრში წუნი დასდევს, მძინარე ხალხი იყრის თავსო და გამგეობას განურჩევლათ მორბილობენო, ხოლო ქუთაისის ბანკის კრება მოიწონეს, იქ სიცოცხლე ტრიალებსო და თან ცუდათ მოიხსენიეს ბანკის გამგეობის საქციელი და სხ. (ასევე № 118 და სხ.). ყველა ეს საქმარისი იყო, რომ ,,ივერიის“ გამოღვიძებოდა და თვითონაც რამე ეწერა. ამ ორგანოს არაფერი ისე არ შეინძრევს, როგორც მისი სამფარველო ბანკის ხსენება და აი კიდევაც იწყებს

ბანკების დაცვას. მაგრამ სანამდის ამას დაიწყებდეს, მანამდის ის გვამცნევს თავის ,,მიმართულებას“ თავის ,,გულის პასუხებს“. ეს ,,მიმართულება“ მღგამარობს ყოველნაირ მიმართულების უარის ყოფნაში გარდა ერთისა და ეს ერთიც არის მიმართულება მთელი ჩვენი მწერლობისა! ,,ივერია“ წერს: ,,საქართველოს მოამბე“, ,,მნათობი“, ,,დროება“ და ბოლოს ,,ივერია“ (,,კრებული“ დაუტოვებია) ემსახურებოდა და ემსახურება ერთ საქმეს—ეს არის ჩვენი დაცემული ვინაობის აღდგენა. და ასე განავრძობს:

,,ყოველი ჭეშმარიტი ლაბურადი, ჩვენი კაცი, დღე“ სვ მარტო მაგ მიმართულების მიმდევარი უნდა იყოს ჩვენმა... ეგ მიმართულება იქნება ახალი ამ დრომდე, მინამ ჩვენი ვინაობა თავის შესაფერს და კუთვნილს ადგილს არ დაუჭერს ჩვენს ცხოვრებაში და სხვადასო საქმეთა სთავაში არ მოექცევა. სხვა სკანია ამხუდ უმჯობესი, ამხუდ უსაქარაუნი არს აქვს ახლანდელს საქართველოს შეიღს. უკვლამ ვისაც რა შეუძლიან, ამ მიმართულების ქვეშ უნდა მოიყაროს თავი და ერთად, ძიურად იმოქმედოს. ყოველივე საქმე, ყოველი სკანია, რაც ჩვენის ცხოვრების მომავლობაში თავისით თუ სხვა-სით აღმოჩნდება, მით უკვლასივერი ჩვენის ვინაობის საქმეს უნდა შეერჩობათ, ქვეშ დაუყურებთ. სქალა, ბანკათ თუ თატრია—ყველაფერი მკისაკენ უნდა მიუყბრუნოთ თავი. ვფერებთ სადმე კაცს მარშლათ თუ ბანკის გამგებლად, თუ მსწავლებლად თუ სადმე სხუდ, მაგ მიმართულების სასწორზედ უნდა აქწობოთ. აი ჭეშმარიტი ლაბურადის საქმე რა არის ჩვენში. ჩვენებური რეტროგრადი ის უნდა იყოს, ვინც ამ ჩვენის დღევანდელის დღის მკადაღებულს ხმას არ გუგონების, უწრს მოთაურებს და არ აჭეუება. გინდათ ,,მამა“ დაარქვათ ამისთანა კაცს და გინდა ,,შეიდა“, აქ სხუდწოდება არაფერ შუაშია“ (№ 5 გვ. 127—128).

აი ამ მიმართულების ვარო—ამბობს ,,ივერია“. მაგრამ ერთი მითხარით, რომელი ქართული გამოცემა არ ყოფილა ამ მიმართულების? რომელი იყო თავის მტერი? ეს მიმართულება არის მიმართულება ყველა გამოცემის, ყველა ერის, რომელიც უნდა იყოს ის. ამ საერთო ნიდაღზედ დგას ყველი და მხოლოთ ამას მერე იყოფიან სხვა-და-სხვა მიმართულებათ და პარტიათ. გარდა ამისა, თვითონ ვინაობის აღდგენა—სხვა-და-სხვას სხვა-და-სხვანარათ სურს და ესმის. ამას მოწმობს მთელი ქვეყნის ისტორია და ამასვე მოწმობს ჩვენი ისტორიაც. თვითონ ,,დროება“ ,,ივერიის“ შორის, როგორც დაივინახეთ უედა წერილიდან, დიდი განსხვავება იყო, თუმცა ვინაობის კითხვა არც ერთისთვის საღაო არ ყოფილა. და ჩვენი აზრით, ჩვენი ცხო-

²⁾ ამ წელს დაიბედა ,,დროებაში“ თ. ი. ჭავჭავაძის ერთათ ერთი ხელმოწერილი სტატია ამ სათაურით: ,,ბ. იანოსკის წერილის გამო“. სტატია საყურადღებოა და ახლაც არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა.

ერების კრიტიკოსი, მისი პირუთენელი გამწოდელი, ავის ავათ მალიარებელი და კარგის კარგათ—როგორც „დროება“ იყო თავის დროზე, ის ყველაზე უფრო კარგათ ემსახურება ჩვენი ვინაობის საქმეს. ხოლო ის, რომელიც არც ერთს ამის არ შეეხება, რომელიც თქმას, ხმის ამოდებას უფრო თხოვლობდა, ნაკლებუფრანგებს ხელს აფარებს და მათ საზოგადოებას აძინებს—აი ის ყველაზე ნაკლებ ემსახურება იმავე საქმეს და არა თუ ემსახურება, ვენებასაც კი აკუნებს. აი რას წყრდნობს ამის შესახებ „დროებაში“ 1883 წ. ივ მაზაბლის რედაქტორობის დროს:

„...ჟურ მძობა განხორციელებულ ცხოვრებაში და მხოლოდ მაშინ გეჭვადეკთ სხვა-და-სხვა მიმართულებას თავი დაუკარგოთ და ერთს უღელაშე შეგებათ. სუ დაივიწყეთ თვეს, დისკულს და რწიხვანულე კავშირი, რომ შრომის მონას, რომელიც მუდამ თვალს დანის და გულის ვეცხით ამშობს; ერთს ბელს ქვეს ვართ, დაბავ, მე და შენ, წილად ვფარვუნეს შვაი მიწა ჩვენ, მამულის შეილობის გარდა სხვა ბერი რამე სადარდელი და სანატრელი აქვს. თუ ეს ასეა, მაშ საერთო ჭანახათ, სხვა ჭანახილ საჭიროა?... განს ეს არ გესმით? საერთო ჭანახი, რომელმაც დაგ მთავრითებენ ჩვენი ვაჭარბრები—არის მამული, სამშობლო. მართლად და რა მალად-კეთაღ-შობადური საგანია! მამულისშეილობა უთიფლად და სუკუნოდ იქნება სადმითო მოვალეობა, განურჩევლად უოველის ხალხისა და კანისა. უოველთაის და უველა ამ მოვალეობას აღარებდა... მაგრამ მამულისშეილობას წინ და უკან უნდა მისდევდეს აწინდელი ევროპის პროგრესული პროგრამის შესრულება. რაში მდგომარეობს ეს პროგრამა მეთხველმა თეთთან უნდა იცოდეს. ჩვენ მხოლოდ აქ ამას ვიტყვით, რომ მარტო მამულისშეილობა არ მანახებდა ჩვენს ხალხს სრულს კეთილდღეობას. თეთ ხალხი, მისი უმრავლესობა მაშინ მისდევდას ანს ჩვენის მამულისშეილობის სიძღვრეს, როდესაც ეს უკანასკნელი თავის ვიწრო გვემას მოქმედებისას გააფართოვებენ, დადს წრეს შემოუსხვევენ თავიანთს ახარებს და ხალხს გულში დაუნერგავენ ახალს იდეალებს. უამისოდ მამულისშეილობა თავის მიმზადველ ძალს დაჭკარავს და მარტო ერთი მუჭა მწერლების საკურთხავად გადაქცევა. სულ შეადგებენ, თუ კი უშეშინებდა და პირუთენელად შეასრულეს ჩვენი ხალხის საქართვეპანი, თუ კი შეიგნებენ როგორც შერბისი და მომავალი უნდა წინ წაუძღვეს ჩვენს ქვეყნას, მაგრამ ამჯობზე სრულადაც არ იფიქრობენ, ან თუ იფიქრობენ სეცრატს, რომ სათქმელათაც არა დანს“ (№ 99).³⁾

აი ისე წყრდა ერთხელ „ივერიის“ წინააღ-

მდგ ბ. ნ. ურბნელი, ის ურბნელი, რომელიც დღეს იმავე „ივერიის“ მუბარატორეზი გამწოდელს მივებურუნდეთ ისევე „ივერიის“. მან აღიარა რა ვითომ და ახალი რამე მიმართულება, გულ და მშვიდებით შეუღდა ბანკების საქმეს. მისი საზანკო მწერლობა თავის შინაარსით ძლიერ მარტოვია: მას თავის ხელობათ ვაუხდია აქოს და აღიღოს თფილისის ბანკის წვერათ კრება, სამავიგროთ ადვოგოს და მიწასთან ასწოროს ქუთაისის ბანკის კრება მისი მოზობსიითურთ. აი ნიმუშები „ივერიის“ მიუღვამობსიით:

„თფილისის ბანკის კრებამ დაამტკიცა, რომ ჩვენი საზოგადოების წვერნი თვალბუქუნას აღარ თამაზობენ და რასაც რომელიმე გამგეობა ან დაწესებულება წარუღვენს, განურჩევლათ აღარ ამტკიცებენ. ვინც „თეთრი“ ან „შვი“ ადგებს თავის კენჭს, იცის რისთვის ადგებს და რაცა სწავლიან... ღმერთმა ჰქნას, რომ ქუთაისის კრებასაც ლირსეულად შეესრულებინოს თავისი საქმე და ის ენერგია, სიცოცხლე და გამჭრიახობა, რომელსაც იმურლები ხმობად ზირად ინტერესებს ახმარებენ, კეთილსა და საზოგადო საქმისთვის მოცემარებინოთ“ (№ 5 გვ. 135—135). მაგრამ შემდეგ გვატყობინებს „ივერია“, რომ ეს ჩვენი ნატერა არ ასრულდაო (№ 7. „ქუთაისის სადავლო-მამული ბანკის კრება“). ასევე წერს „ივერია“ შემდეგ წელშიაც: „თფილისის სადავლო-მამული ბანკის კრებაში „მე“ ხმა ცამქვდილი იყო და „ჩვენ“ მლადებელი უოველს შემთხვევაში“. და მერე: „ჩვენ და სამწუხროდ ამავე სიკეთეს ვერ მივაწერთ უოველს შემთხვევაში ქუთაისის ბანკის კრებას“ (№ 5—6 გვ. 227).

და ასე, როგორც კი „ივერია“ თფილისის ბანკს ქუთაისისას შეადარებს, ყოველთვის უთუოთ პირველი უნდა ამაღლოს და მეორე დაამცროს. ეს თავის თავის ქება, თავის ბანკის გუნდრუკის კმევა მომდინარეობს დღევანდლამდის...

და მეორე რატომ ასე მოიძულა „ივერიამ“ ქუთაისის ბანკი? აი რატომ:

„ბანკი უნდა იყოს, წერს ის, ის წმიდა-წმიდათა, რომლის წარმტეპზე ზრუნვა უოველ ქართველის უშიდადეს მოვალეობას უნდა შეადგენეს. ამისთვის უნდა დავწებებულ იყოს უოველივე კერძო სარგებლობა და ზირად „მე“ შეწიროს საზოგადო „ჩვენი“-ს საკურთხველზე. ასე უფრობაან ჩვენი ბანკი? ვნახთ. ეკვა არ არის, რომ უმრავლესობა, უნდა ვთქვათ, ^{3/5} დასავლეთის საქართველოსი სწორედ შემოსხენულისამებრ ეპრობა ბანკს, მაგრამ სამწუხროდ გზა-დაბნული, თავგამოჯებული უმცირესობა კი, თითქმის თავის და უნებლოდ მიკნა კერძობას, „სარტობას“ და ამ შემდარ

³⁾ შეადარეთ იმას ჩვენი წერილი: „ავთ. ივერია“ და ვრუებება“, „იველი“ 1895 წ. № 11—12.

„ზარტების“ აზრს ისე ესარსებება რომ დამის ხელა შეუშალოს ბანკის საქმიანობის დინჯად და ზარტისხელ მოღვაწე უმეტეს ნაწილს საზოგადოებისას. ეს „ზარტის“ და ზარტობას— დღეს წვერში შურისა და შურის ძიების სინთონიხად კაპიტალიზმი— დღენიკლულოდ დაბადდა ქუთაისის ბანკის დღეუბნებისთანავე. რა იყო ამის მიზეზი? ან რა დასაბამი აქვს თვით ამ მიზეზს? მიზეზი უოფილას, რა იყო ბუნ. დიდობერიძემ დატვირთა ბანკის წესდება და რომინიკის ბანკის კამეო. მათ დამუშავებულ იქნა ერთი. „არ დაქაუოფილად მხოლოდ ერთი შერკრად, შექმნიდა „მესამე სორტის“ ცოდნითა და „ზირველის სორტის“ ტრანსპონისა და ლაქაქის ნიჭითა. იგი იქუნიდა უსაფუძვლო საფუძვლებით წესდებას და თვით კი ამ კვარის ბანკის დაფუძნებას ლაბობდა, რომელსაც „იველ და ვეღარ მოიგეოს“ ბანკი უნდა დარქმეოდა. მთავრად ამ ვაჭარტობა უთავბოლო წერს და ჭორბობ თავეს „ზარტის“ კასვრებლებლად საზოგადოებაში, მოთმხროთრიდე ახალგაზრდა და ხუთიდე „ოტსტაქნითი რეისიტრატორის“ და აზნაურთ, დაუსუკურთა მთი „ახალ თაბობის ზორტის“ სახელი და ამ სურტ-ახალთაბობის სხელოთ ახალქნად საუკეთესო ემწეოდ კაცობაზე, რომელსაც დახარჩენ საზოგადოებასთან ერთად— რატომ ხერხებ არ ხარო— უწოდა „იველი თაბობა“... ამ საინრად, უხანჯელი „ზარტობას“ იმერეთის თავდა-აზნაურთა ბანკის კრებების დროს არის სულ ჩადგმული პირიუნილი თავმოყვარობითა და ინტერესებით და არა იდეებრების, ზარტისურის დედა-აზრისა და კეთილ შობილური წინადადების მიმდევი.“ (№ 7. გვ. 94—96 1881 წ.).

აი როგორ იხსენიებს „ივერია“ ნიკოლაძეს, აკაკის და მათ თანამოაზრეთ ბანკის საქმეში. ამ ოპოზიციის სასაცილოთ აღება გრძელდება 1882 წ. (№ 6) და შემდეგ, რამაც გამოიწვია ძლიერი პირიუნილიმდგობა ქუთაისის მეტად სიმპატიურ და პირუნიუნილ ვაჭარების „შრომისა.“ მან დაბეჭდა (№ 25, 1882 წ.) წერილი ამ სათაურით: „ვერა ხელდავთ ბ. ილ. კავკავიძეს? აი რას წერს აქ ავტორი:

„დიდი ხანა ვიცი, თუ რა უტღუჯად არის და ბაქაუელი ბ. ილია ჭავჭავაძე. მომომარე ბუნს ავენიდახე ხელში ჩაუდევს მისთვის წითელი კოტი, რომელად სათაკეანჯ უნდა კავაჯდოს მისმა ზარტობას და როგორც უნდა ისროლოს, მარჯვენა თუ მარცხენა, წაღმა თუ უკედმა, მაინც ეოგედოების „აღსე“ მოუღის და

ამის გამო ეს სათავადათმავლო ჯაღა-ოქი ბეგრისხელის ხელისუფლების კვერთხით არის ახლარებული... როგორც ეტყობა, დღეს ბ. ილია ჭავჭავაძეს ადარს ვოფინის ლიხის იქითა საქართველოთავეს საჯოჯო მოუღნათ და აქეთ, იმერეთისაკენ გამოუტორცხნათ მისი კოჭი. კეთილი და ზარტობისანი. მაგრამ არ უნდა იგუწეოდეს კი რომ ეს საქართველოს ნაწილი არა ზეპეს იმ შორეუ სახეგარს, სხადგ ის ამდენ ხანს თავის საკეთილდღეოდ ჯავსობდა. იქ სულ ვაჭე ვიფისა და აქ კი ბეგრი საჯოჯოლო აღმართ-დადმართია, ბეგრი ფეხისასახელოდ და ადვილად შეიძლება, რომ „აღსე“ უღალატოს და კოჭი გავაბრუნდეს. კარგა ხანია, რაც ბ. ჭავჭავაძე წარს-მარს იხსენიებს იმერეთის ახალგაზრდასა და მათ ცალკეოდამ მხარს აძლევს იმ ზირვის, რომელთაც ფრისეველურად უწინდურის ოარდლით იერში მაქათ ახალგაზრდასაზე. კარგა ხანია, მაგრამ აქამომდე ის მოქმედებდა ფრთხილად და ტავრა-გამოკურით... „ივერია“ უკანასკნელ ნომერში დაბეჭდილი „შინაური მამოხილვა“ სწორეთ გამოანკარნიშებული და გაბეჭდილი ქამხიდი იყო ბ. ჭავჭავაძის მხრითი“ და სხ.

აქედან, აშკარაა თუ რანიირათ ეპყრობოდა „ივერია“ იმერეთის ბანკის მაშინდელ ოპოზიციისა და მასთან ერთათ მთელ ახალგაზრდას. და მას ეს ასეც უნდა მოემოქმედა. მას დაარსებულს ბანკის მიერ, ბანკირები უნდა დაეცვა. ამითი გულმოდგინეთ ასრულებს თავის პროგრამის პირველ მუხლს— ბრძოლა ბანკის კრიტიკოსებთან. და რადგანაც მაშინ ამ კრიტიკით იყო აღჭურვილი იმერეთის ახალთაობა, ცხადია, მასაც უნდა შეგრძოლებოდა.

როგორც ზვეით ვთქვით „დროება“ „ივერია“ ერთმანეთს განშორდენ 1881 წ. გასულს. „დროებაში“ ხელ-ახლა იწყო თავისი ჩვეულებრივი მსვლელობა და ძველებურ ტრადიციის განგრძობა. „ივერია“ დარჩა მარტო და ისიც წინანდლუათ გაკირებაში უნდა ჩავარდნილიყო. მაგრამ 1882 წ. მის მეორე რედაქტორათ დიონიზა ივ. მაჩაბელი და ეურნალიც ოტაოლნათ მოლონიერდა. ყველაზე მეტი პუბლიცისტური ნაწერი „ივერიაში“ ამ წელს არის. მაგრამ არც ერთ იმაში ივ. მაჩაბლის საკუთარი სახე არა ჩანს, თუმცა შინაური მიმოხილვები, როგორც ერთი იმათგან (№ 1) ჩანს, უმთავრესათ მისი დაწერილი უნდა იყოს. ყველა ამას ატყვია ვარემდე ხელი, რომელიც თითქო არ ანებებს საგნის ფართოთ მიმოხილვას და გარკვევას. ეს ხელია— ხელი თ. ი. კავკავაძის, ორგანოს ბატონ-პატრონის. მის ხელქვეით ახალგაზრდა მაჩაბლი სრულებით არა ჩანს, თითქოს არც კი არსებობს. მისი ნიჭი აქ შეიბოჟა, შეიკრა და თავისუფლად

*) „შრომა“ დაარსეს 1881 წ. „დროების“ წინანდელმა მიმხრებმა— დ. დიანის რედაქტორობით და დ. ნახარაოვის გამოცემლობით. ის თავისი პირდაპირობით და პირუნიუნილობით „დროების“ („ივერიასთან“ შეერთებამდის) ნამდვილი გაგრძელება იყო. გამოდიოდა კვირაში ერთხელ. 1888 წ. შთისპო.

გზა არ მიეცა. და ეს ასე ემართება ყველა იმას, ვინც კი თ. ი. ჭავჭავაძის ლიტერატურულ ხელკვეითთა ხდება და მის გავლენის ქვეშ მოღვაწეობს. რომელი კაცი გახდა ჟურნალისტათ მისი დახმარებით, მისი შემწეობით ამ 40 წლის განმავლობაში? არაიენ, არც ერთი, პირიქით, ყველა ის ჟურნალისტი, ვინც კი მას შეეფარა, დაწერილმანდა ღმწერლობიდან გაქპრა. უტყვევლია ასე დადებითობა ივ. მაჩაბელისა, რომ 1883 წ. „ივერიას“ არ მოშორებოდა და „დროების“ რედაქტორობა არ ეკისრა. ს. მესხი, ეს დაუღალავი და ენერგიული ჟურნალისტი, იძულებული და ბოლოს მოტყდა, დააეთმოყვდა და იძულებული გახდა თავის „დროების“ განშორებოდა³⁾. მაგრამ მას შეეძლო თავი ენუგეშებია იმით, რომ შემკვიდრე ღირსეული იპოვა. ეს იყო ივ. მაჩაბელი. მისი ჟურნალისტური ნიჭი, რომელიც ასე ჩაკლებული იყო „ივერიის“ ბორკილებში, ახლა ამ თავისუფლებაში, გაიფურჩქნა და ქვეყანას გამოეცხადა. „დროების“ მის ხელში ხდება იმით, რაც ის 4—5 წლის წინეთ იყო, ე. ი. პირდაპირ და პირუთენელ ორგანოთ. ყველა მაშინდელმა მოწინავე ახალგაზდებმა, („იმედის“ ჯგუფი)⁴⁾, რომელთაც ისე დღენიდა „ივერია“, აქ მოიყარეს თავი. მაჩაბელი, ბანკში მოსამსახურე და მეშახადამე ილ. ჭავჭავაძის ხელ-ქვეითი, სრულგზით არ დრკება და „ივერიასთან“ ბრძოლას არ უფრთხის. მის გაზეთს არ ატყვია, რედაქტორი ბანკირიაო. ის ერთნაირი გაბედულობით ექცევა ყოველივეს, არის ეს ბანკი თუ სხვა რამე. ერთი სიტყვით, ივ. მაჩაბელმა მოკლე დროში („დროება“ დაიხურა 1885 წ) თავის თავი გაგვაცნო ნამდვილ, ენერგიულ ჟურნალისტათ. ის სწორეთ რედაქტორათ ყოფილა დაბადებული და სულ სხვა რამეს კი შევლია, თუ შევალევიეს, მთელი თავისი სიცოცხლე!

მაჩაბლის გაშორება „ივერიას“, რასაკვირველია, უნდა დატყობოდა. ის ახლა დარჩა თ. ი. ჭავჭავაძის ამარა და ჩქარა გაქირებამიც ჩაერდა. 1883 წ. „შინაური მიმოხილვა“ არის სულ სამ ნომერში, ერთი თეატრის შესახებ, ხოლო დანარ-

ჩენი ორი თავდა-ზნაურობის და სათავადა-ზნაურო სკოლის შესახებ. აქაც, რასაკვირველია, მსხვერპე ქადაგება, როგორც წინეთ იყო. სანამუშოთ მოვიყვან შემდეგს. კითხვაზე, რომელი ტონის სკოლა ჯობს თავდა-ზნაურობისათვის — „ივერია“ წერს: „...ჩვენ თანაგრძნობა არც კლასიკურს სკოლას ეკუთვნის და აქმად, იმ კლასიკურს რომელიც არსებობს ჩვენში, არც რეალურს. ჩვენ გვეჭრება სკოლა, აღმზრდელი ასეთის ქართველების, რომელთაც შოთმით, მხნეობით, მამულის და მაქა-წლის მოფიეთ მოგვაგონან ძველი ქართველები, ძველი წოდება, ეს სულა და გულო ქართველების, თუ დავის ამ ივის“ (№ 4, გვ. 112) და სხ. ასეთი. 1885 წ. „ივერია“ სულ მთლით ერთნაით უძღურდება. მთელ წელიწადს ჟურნალში მოთავსებულია მხოლოდ ორი შინაური მიმოხილვა და ცხენიც იმაზე, რომ „შინაური მიმოხილვა“ არა გვაქვს, „ივერია“ ხელში არ აიღება და სხ. (№ 6 და 9), ე. ი. თავის-თავის მიმოხილვა. ეს არის თავის-თავის კრიტიკა, სწორეთ ისეთი, როგორც ერთხელ თ. ი. ჭავჭავაძემ „საქართველოს მოამბეს“ გაუყეთა და კიდევაც დახურა. „ივერიის“ აღსასრულმაც მოაღწია; ის დაწერილდა, დასუსტდა და ის იყო თავისი დღენი უნდა დაეწრულგებია, მაგრამ რედაქტორის „ჯადო-კოჭი“ ხელმეორეთ შეტრიალდა და „აღწუზე“ დაჯდა „ივერიის“ კაცთავან მოძღულემუს; ვარემოება უწყობს ხელს. 1885 წ. „დროებას“ ხურავს მთავრობა. ქართველობა დარჩა უგაზეთოთ და აი 1886 წ. პირველ იანვარს გამოადის ახალი გაზეთი. მისი სახელია „ივერია“

ამ ნაირათ, ჟურნალი „ივერია“ ვადაცკეთდა გაზეთ „ივერიათ“ და ასე მიმდინარებას დღევანდლამდის. რა იმოღვაწა გაზეთ „ივერიათ“—ამას შემდეგ წერილში დავინახათ.

5. ყორღანია

სხვა-და-სხვა ამბები

მ ფილისის გუბერნიის თავდა-ზნაურობის კრებამ მიიღო სათ.-აზნ. ქარავსლის გამგე კომისიის გვეგმა ურეტრის შენობის შესახებ და მით ქართული სცენა უბინათ დატოვა. ვადაწყვეტილებაში ნათქვამია: ახლანდელ შენობაში წარმოდგენის ნებას თუ არ მისცემს მთავრობა, დაიხუროს და დრამატ. საზოგ. ორი-სამი ათასი მ. სუბსილია ეძლიოსო. მაგრამ საქმეც იმაშია, რომ შენობის შეუქმთებლათ მთავრობა ნებას არ იძლევა წარმოდგენ-

3) ს. მესხი ვადაცვალა 1883 წ. საყურადღებოა ის, რომ „ივერიაში“ მის შესახებ სარედაქტოო ნეკროლოგი არ არის, არის მხოლოთ სტატია პ. უ—ჟელისა.

4) ჟურნალი „იმედი“ დაარსეს ქართველ „ნაროდნიკებმა“ 1881 წ. ეს იყო მაშინ „ივერიის“ ერთთ ერთი საპოზიციო ორგანო. მაგრამ შეერთებულ „დროებას“ „ივერიას“ ის ვერ უძღებს და 1882 წ. ვასულს ისხობა, „იმედის“ თანამშრომლები: სტ. პრელაშვილი, ვ. ყოფმაძე, ა. ნა—ლი, ნ. ხიზანიშვილი და სხ. ვადალიან განახლებულ „დროებაში“.

ბის გამართვისას. მაშასადამე ქართულმა თეატრმა სხვის კარებზე უნდა იღოლოს ან და თავისი სიტუაციონალური თვითონვე მოსპოს. ამასთანავე ნუ დაიფიქრებთ, რომ გამგე კომისიის წევრებათ ბრძანდებიან თ. ი. ქავჭავაძე, თ. ნ. ქავჭავაძე, თ. ლ. ჯანდიერი და სხ. ასეთი საპატიო პირები, რომლებმაც ასე სამაგალითოთ მოიძულეს ქართული სცენა. ერთათ-ერთი წევრი თ. ს. ვახვაშვილი ყოფილა კომისიის გადაწყვეტილების წინააღმდეგი და საკუთარი აზრი შეიტანა კრებაზე; კრებამ, რასაკვირველია, უარჰყო ის.

ამავე თავად-აზნაურობის კრებამ დრამატული საზოგადოებას უქიროთ დაუთმო ქარვასლაში ერთი ოთახი რომლისთვისაც „საზოგადოება“ აქამდის წელიწადში 140 მ. იხდიდა.

ავლაბრის მცხოვრებნი თხოულობენ, რომ მომავალი საკომერციო სასწავლებელი ავლაბარში დაარსდეს.

„ნოვოე ვრემია“-ს სიტყვით ბათომის ქალაქის თავის მოადგილეს ივანოვს, ქალაქის თავის გამგეობის და საბჭოს დაუკითხაეთ გამოუწერია 15 ათასი მ. წყლის მიღები, თუმცა წყლის გამოყვანის პროექტი ჯერ არ შეუდგენიათო. ეს მიღები გამგეობამ არ ჩაიბარა, მისი გამოყიდვის შეძლება ქალაქს არა აქვსო. „ბათომის ქალაქის თვით-მართველობის რევიზია უშეკველია ბევრს რასმეს აღმოაჩენსო“ დასძენს ვაზეთი.

გასულ კვირაში ბათომში აკურთხეს პირველი სახალხო ბიბლიოთეკა. ბიბლიოთეკა მოთავსებულია ბაზრის ახლოს და ძალიან ბევრი მკითხველებიც შეევა.

ქუთაისის გამომცემელ ამხანაგობას 1892 წლიდან 1899 წლამდე გამოუცია სულ 14 წიგნი. ამათში 4—5 მოზარდილი წიგნებია, დანარჩენი კი წიგნაკები. ყველა ეს შიცავს 19,413 ცალს. გამოცემაზე დახარჯულა 3,645 მ. გაყიდვით კი ერთი შესამდელი ძლივს გაყიდულა. ყველაზე მეტი ამხანაგობას უზარალაი მ. გურიელის ლექსების გამოცემაში. ამის გამო ამხანაგობის საქმეები ძალიან შეფერხებულან, ასე რომ ეს სამი წელიწადია ერთი წიგნიც არ გამოუცია თურმე.

საკრავო: იანვრის პირველ რიცხვებში ქართული ველ ქართველ სტუდენტებმა მოვიწოდეთ ახალქალაქელების სასარგებლოდ წარმოადგინის გამართვა და გვიწოდდა „და-ძმა“ ბ. ვ. გუნიასი, რუსულათ, მაგრამ ადგილობრივმა გუბერნატორმა, რომელსაც მივმართეთ ნების დასართველად და თან დახმარება ვთხოვეთ, გვირჩია ხელის მოწერით შეკრებილიყო ფული და ამის თაოსნობა თვითონ იკისრა. შეკრება 730 მან. და გაგზავნა მთავარმართებლის სახელზე. ამ გვარ თანაგრძნობის და დახმარებისთვის ქართველ სტუდენტებამ გამოუცხადა ადგილობრივ ვაჭრეთში მადლობა, როგორც გუბერნატორს, ისე შემომწირველებს. ამასთანავე ვიგზავნით აქაურ სტუდენტებსა და ქართველ აფიცრებს შორის მოგროვილ 28 მ. ახალქალაქის მიწის ძვრისაგან დაზარალებულთა სასარგებლოთ და გთხოვთ გადასცეთ დანიშნულებისამებრ.*)

ჩვენ მივედეთ მ. განჭიჭიძის და არაბაძის გამოცემული წიგნი: „სახსოვართ ქართული თეატრის 50 წლის ანგებობის დღესასწაულთა“. წიგნში მოთავსებულია: 1) ქართული თეატრის მოკლე მიმოხილვა თ. მ. დაღანასა, 2) ორმოცდა ათი წელი ქართული თეატრისა კე. გამანთულისა (აკვალადან*), 3) ალწერა დღესასწაულის ქ. თეაღისში; სიტუებობი, ტელეგრაფებია და სხ. 4) მოხსენება დრამატული საზოგ. გამგეობისა; და 5) ალწერა დღესასწაულის ქ. ქუთაისში. სულ ეველა ეს შეიცავს 95 გვ. და ღირს ერთ ანაზათ. უდაზუ აწერა: ექვსი თვის განსაჯლობაში გაყიდულ თათო ცაღზე სამი კან. მივეგმა ქუთაისის სახალხო წარმოდგენების გამოისისო.

„ეველის“ კორექსონდენციები

დ. აზურგეთი. 20 მარტს იყო დანიშნული ოზურგეთში ხმოსრების არჩევნები, რომლებსაც ებარება ოზურგეთის ბუღალბაი. მარტის ოცამდის დაურთვლათ სიუბი ამ ზიართ ვისაც შეუძლიათ არჩევნებში მონაწილეობის მიღება. მარა ერთმა გარემოებამ დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია შეკრება შორის. ვიღამაც ხმა გააყრდელა რომ რამოდენიმე ძეგლი ხმოსრები თავდგირთის წინააღმდეგ მოქმედებენ და არ უნდათ რომ არჩეულ იქმნას თავთ ნ. თავდგირაძე. (რამდენათ მართალია ეს არ ვიციო) ამ გარემოებამ რასაკვირველია ეველანი ააღაზაზა და

*) ეს ფული გადაეცა უკვე დანიშნულებისამებრ. რედ.

კიდევაც მიანიდომეს რომ თავდგირითის მოწინააღმდეგე ტყვეპყობათ და სმაკურთთ აგრნათ ხლები, თავდგირითის მომხრენი და თავის მოგაღლებიან შემისრულებულნი, და სწორეთ ასევე იქნა. ძველ ხმოსნებში იქნა არჩეული მსოფლიო ომისი, დახარჩენი ტაბოესლამა საბრუსი დარბაზს. ეს გამოიწვია ამ ზემოთქმულმა ხმამ, თორემ ნახევარი მანინ ძველი ხარხოდა; ამის გამო ბევრმა ძველმა ხმოსნებმა საუკელური გამოტუნდეს კრებას; ერთმა ძველმა ხმოსნმა აუიარა კენჭის ურამისი, დემროთ მიშაალი, მე უველას უჯობდი, სხვაზე უარესი მანინ ხომ არ ვეთოღვარო და რატომ შეტმა არ დამასხალებო და გინხარებულმა კენჭის ბარათი თავზე გადასია კრებას.

შორე ძველმა ხმოსნმა ილაპარაკა, რომ მე აქ შეკრებილ კაცებში და მთელ ქალაქში ერთს და ორ კაცს არ ჩამოვრებო არაფერში, არც უახსობაში, არც სხვაში და როგორ გებულს რომ მე რვას მეტი არ მასხალებოსო? მგრამ ამაებს არ შეუფიქრდები და უთხრ ვიდავამო.

არჩეულ იქნა ორი კაცი, 15 ხმოსანი და ხუთი მათ კანდიტატო. აი სია არჩეულთა: ვასილ ხ. ხუდაძე 177 თეთრი, 22 შავი; ტაიფო ნაკაშიძე 163 თეთრი, 37 შავი; სოლომან ჭეიშვილი 164 თ., 35 შ.; რაქვან წყნაძე 163 თ., 37 შ.; ალბახან ურუშიძე 157 თ., 42 შავი; დომენტი შავიშვილი 153 თ., 46 შ.; კონსტანტინე კვაჭავაძე 152 თ., 47 შ.; ნიკო შარვაშიძე 151 თ., 48 შ.; ილიყო გოგელიაძე 152 თ., 47 შ.; სემონ ვაშაძე 146 თ., 53 შ.; გიორგი მარგალიტაძე 141 თ., 58 შ.; ანდრო ივანოვი 139 თ., 68 შ.; ზვადტან ბერძენი 135 თ., 64 შ.; აკაკო ჭვდიტი 137 თ., 62 შ.; სემუელი სიამიშვილი 131 თ., 69 შ.; კანდიტატებში შემდეგია: 1, სმირიან მქანბე; 2, მიხეილ ქაღიშვილი; 3, ალექსი კვაჭავაძე; 4, გრგოლ თენიკვილია; 5, დომიდე სლუჭავაძე.

უაჩნებო.

ს. ნაკათი (გურია). ეს სოფელი ამ ათ-თუთხ-მეტო წლის განმავლობაში შესამჩნევით შეიცვალა. მის ტონებრივ კარდახალისებამ სეოთის დღეს ნათლათ ეხედებო.

თუ ამ ათ-თუთხმეტო წლის წინათ აჭარეთ გლეხი სოფლის უბრალო მიხედისკვან ათასგვარ შევიწროებას და დარბევას იტანდა, სმაკურთთ დღეს—წინახდელთან შედარებით ამ დარბევას და შევიწროებას ვერც ბატონი მამასახლისი გაუტყდას მას, რადგან გლეხმაც, შედარებით, ზიროვნების უფლებას და ძალა შეიერთა. ამ კარკომებაში, რასაკლებელია, სოფლის მიხედულებას, მამასახლისების და მათი უფროსების, სიღრთხილე და უფრო კანონიერება გამოიწვია. თუ წინათ მამასახლისს სთითათო უველა გლეხის უმიზნოთ გადასხვა, თითო მანეთით უოველ დღე დაჯარიმებს და ამ უკრათივე „დახთბახება“ შექმლი, სმაკურთთ დღეს უველა ესენი და

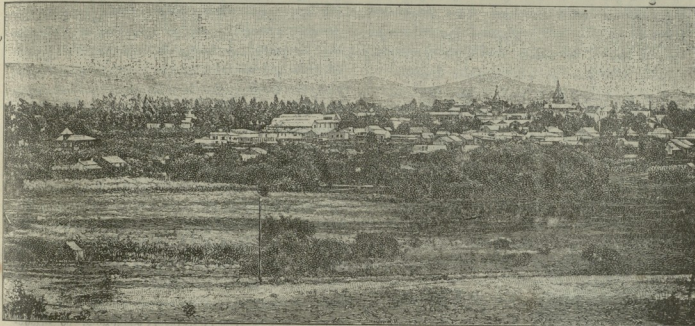
სხვა მრავალი აჭარეთ უსამართლოებას ახსენეს ჩაბრუნეს. გასულ დეკემბერში აჭარებმა უფრო შესამჩნევად შეიძინა იარჩის მიხედულებათ, თითო ორდას კარდა, რაიაც ხლდხის ცნობიერებას ამტკიცებს. რაც შეეხება ახალ მამასახლისს ბ. ვასილ გოგვაძეს, უგრჯერობით მისე ქების მეტი არა გვეთქმის რა და იმედა შემდეგთან საკომოსლანძღვით არ გავიხდის სქემეს; ახალი მსაჯულები (სუდეები) ვი შესაფერი არიან. ასეთსვე ტონებრივ სიფხინაზღეს და შეტეგას უნდა მიწეროს ნაკათილების მოქმედება მასწავლებლების მოწვევა-გასტუმრების საქმეში.

ნიკათილების უმუყოფილება ზოგ აჭარე მემამულეებსაც შეეხება. ხშირათ, ძლიან ხშირათ ისმის გლეხებში: „ღობითს ნადელი ჭურ არ მოვესრია და აკემა ქე ივადრეს წადებია. აწო! ამას ვინ ჩივა, რომ ამდენი მისი მიურთავები; ტუის მრეკლეობი და მრეკლეობი უმიზნოთ სიციცხლეს ამ კვაიწარებდენო. ზოგ მასწავლებელს მთლათ ართმევენ სიმწრით ნამუშაურ სარჩოს და სტეპენ კადელი და ზოგს უსტყენი დანაშაულის მიწებს უხლანს ხსლადიფორითით. თითქმის მთელი სოფელის მიწები სადიფით და სლადიდარბით დაგვიკარდნას და შურე მოგვგდა და რამდენი სიმწარე და აურებელი ხარეი ვახსენს ქუთაისში დღლიათ, ვინ მოთივლისო, „და სხვა-და-სხვა, ეს საუკელური უსამართლანათ უნდა ნათყოფლით და აი რასო; თითქმის მთელი სოფლის მიწები, რომელიც გლეხთა საკურთხობი თოვლებოდა, თავადებმა სლადიფით დამიზნინეს, რასაც მოჭევა აურებელი ზარალი სოფელის. ზირველით, მოაფრებამ ქუთაისიდან გამოტყაყენა ომხამდე კაცი ამ დავის გამოსარეკვით. მგრამ სუ მოკრესთ რისხეს! მთელმა შრომამ მოაგრობის გამოტყაყენილი ზირებისამ და სხვატადების თოხმეტო დღის მოგდენამ უქმის ჩიარას. ამავე საქმეზე, ამავე დავის გამო 1897 წელს ქრისშობისთვეში მძაფრი სიციცხების დროს, თათქმის მთელი სოფელი, შეიდასი კაცი, დახარბული იქნა ქუთაისის ოლქის სსსამართლოში. ეს შეიდასი კაცი ქუთაისში დანდა ათ დღეს, სლად დახარვა მისვლა-მისვლის, სკამულ-სსმელის, ბინის, მარკების, თბინის და სხვა ხარჭებისათვის არა ხალეუბ 10,000 მხტისის, კარდა ამ შეიდასი კაცის ათა დღის მოგდენისა, ცაგებისსვან ავთიყოფობისა და სხვა და სხვა... ეს სოფელი ქუთაისში შურითაც დაიბარეს, რასაც ასეთივე ხარჭობი და უბურებანი მოჭევა. მამხინდელი ნსესხი ფულეობი ბევრს დღესაც გადაუხდელი აქვს და ვინც გადახდა დიდი მიწურებით და ვაქით. ამას და სხვა ამკვარების შემდეგ ადელია წარმოსადგენია, თუ რთ არიან ნიკათილები უმყოფილენი აჭარეთ თავადებისა.

ძველი ზნე ჩვეულებები და ცრუ მორწმუნეობები აქ ძლიან შესუსტდა. სხვა სოფლებს კარგათ არ ეცნობ და ნიკათითში სლდაა წინახდელი „კლახანდობ“, რისთვისაც დიდი შრომა და მხახვობა იყო საჭირო. სლდაა ძველუ

ბური გაღრმავების ზონების, წმინდა ბასილის წყაროები, ჩინადავი, სანახლის კეტებით რახუნი. და გადაძახება: „ჩვენს ბაღში უფრო და სხვის ბაღში იფრინდები“ და სხვა და სხვა, სადაც ქათმის ფერხის ლოცვა (კალანდას მორე დღე): „ას მამალი, ას დედალი, ას მისი მონხორი, ზღაში ქემა, ტუში სურო, სვენი-ნაბაღის სისქე“ და სხვ. რაღა თქმა უნდა, ძველ-ბურმ ტირილმაც ავიდა თავისი კუდა ნაბაღი და სცა საესებით გადაეშენა სრანკელამი... ძველებური ასიდან ორს მანეთიანი ტირილი; დღეს თუთსეტი — ოცი მანეთით სრულდება. ხაღმ მკითხვე-მანთილებსაც ზირი იბრუნ და სმეველით ექიმებს და ფერმებს მიაშურა...

ნებდენ „ბუზიკას“ და ით უხეირო აღიქმით და „ლი“, ნაგელათ ამისა, ამ ჟამით, „ბუზიკები“ და მათი ამოღები აღიქმით, სიფლავში განისვენებენ და სხ. ხევენ ამით იმს არ ვამბობთ, რომ ნივთიანი უველათით უხვალუო იყოს, ზირ იქით ამ სიფლავს ბუერი, ძლიერ ბუერი ნაკლულევენება აქვს. ამ წარმატებასაც ისე, როგორც უოველ სჯანს, თავ-თავის შავი ზოლები ახლავს, ე. ო. ზირია მკვიდროს შორის დემორალიზაცია, წასრავობა, მკეხსურობა და სხვა ათასი ამ გვარი. მუტი რომ არა ვთქვით რა, მარტო ფერ-უმარლისაც ვრცელი ადგილი უჭირავს; რაზედ ურადებო შრომა და ხარჯი მიდის. რამდენი ქალისაცან გაიკონებთ: „აფთააქის უმარლის

ტრანსვალის დედაქალაქი პიტონია.

აი კიდევ ნიშნები აჭური ხალხის ხე-ხსიათის გამოცდილია: თუ ამ ათი წლის წინეთ ამ სიფლავში მუზობლები თითქმის უოველ კვირში წაიხსებებოდენ, „დატუკებდენ“ და დაჩებდენ ერთმანეთს, რის გამო აურბელი სწიფრებით ით კანკელარები სავსე, დღეს უველ ესენი და სხვაც მრავალი ასეთები, შედარებით გაჭირა, ვითარცა შრანკელი თოვლი; ასე რომ ამ წასული სიმა წლის მსაჯულების ხელში მხოლოდ ერთი საჭე გარჩეულა მთელ ნივთითის საზოგადოებიდან ასეთ წახსებების შესახებ. თუ წინეთ მშობლები შეუბრახებლათ და უმთწვალთ სცემდენ შეილებს (თმის გაკრეკის დროს გრძელ თმის უტოლებდენ ბავშვებს კანკარების დროს თმაში ხელის წასავლებათ) და ამ უკანასკნელების უფრო აწუხებდა სიფლავს, სამკვიდროთ დღეს ასეთი დანტოტური მოხერხება შეილებსადმი მშობლებისაცან — სწიფრითი სიძებრია. თუ წინეთ უოველ ოჯახში აჭეიბი-

იხებო შენ, ქრისტიანე, თუ ზუდრს? — შენც არ მომიკეტე იმის უფრო, მეაქანაა მოთხიზნული უმარული ვერ მეკეცხონ იგი ვიარა, ბარდიონს უოველ კვირში ქვეს-ქვეს აბახან უმარულს ვახადებებ ქეთისიდან, მარა მინც არ მოიფინისო“ — ეოთიანი ტრანსვალის უბრალი მოხელის ცოლი, რამდენ დაზდა სხვა ქალებთან ფერ-უმარლის დიდი მოთხოვნილება და სხვა გვარი მანე წაბთულებს!..

სემა

ნიმლი-შრანსეპალის ომი.

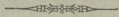
მის ველი ისე კანკოვლდა. მტერთა თვდასხმა და შეტევათ გახზრდა. აი უკანასკნელი ტუვეგრაში ამის შესახებ: 18 მარტს ინგლისის ჟარ ბლუმფონტენის წელი მთლიან მივიდა და დაბანკადა. სარდალმა ბრადფორდმა ბარგი და სურსათი წინ გაგზავნა; ეს მივიდა თუ

არა მდინ. მოდერის კალანტოან, უნებ ბურები შეიმა-
დგენ და მოელი რაზმი ბარგიტურთ ტრეეთ წაიყვანეს.
ბურებმა ხელთ ჩაიგდეს კვესი ზარბაზნი და 200 და-
ტურთული ურუმი. რომერტსი იუწევება: „ბურების მიერ
ხადვლის წადების დროს, ზოგოფინებმა ბრადეორდმა
დაჭკარგა შეიდი ზარბაზნი და მოელი თავისი ბარგი.
ამის სიტრეით ინგლისელებმა 350 კაცი დაჭკარგეს, მათ
შორის 200 უგვალოთა“. რომერტსს მამინეგ ჯარი დაუ-
დგებებია ბურებისათვის წართმეული ხადვლის უკან და-
საბრუნებლათ. მტრები შეიტაკენ ბლუმფონტენის და ბრან-
დფორტს შორის. ბურების რაზმები თავს დაესხნენ 7,000
ინგლისელს, უკან დასწიეს და დიდი ვნებებ მიიყენეს.
მეორე ჯაგას ორი ათასი ბური თავს დაესხა 3 ათას
ინგლისელს, ამ დროს ინგლისელთა ხალი ჯარები მოშეუ-
დებია და ბურებისგ უკან დასწევით. წულის მილი კადვე
ბურების ხელშია. სმა დადეს, რომ ჰატარ-ჰატარ რაზმები
ბურებისა სამხრეთით და აღმოსავლეთით მოდანათ.

ამ ცნობებიდან ჩანს, რომ ბურებს ისევ ზარტიზა-
ნული ომისათვის მიუძრათათ, როგორც ამას ჟურნერი
შერებოდა ბურეთან ომის დროს. წერილ-წერიალათ,
მთელადხელათ თავს დასხმა თუ უშეუდეს ბურებს,
თვარა ერთით, შეტრეით—რომერტსის დად მხედრობას
ვურ გაშპარდებს.

და მტრის მოგზავნილ საწყისად
წინ შედგოთ ეგებებას.
ეს ერთით ერთი ძადას,
ტუბოლი, უმხნო ვით მტრედი;
ის მხუტეუბის წამებულს,
ის არის ჩემი იმედი.

ბ. ქრისტინაშვილი.

მ მ მ - ლ - მ მ მ .

„ივერიამ“ არ დავგაცალა „ივერიანზე“ ლაბარა-
კი. ჩვენ, ჯერ კიდევ დაუმთავრებელი, „პრესა“
მას შიგ გულში მოხვედრია და სასიკვდილოთ და-
ტრილი აღრიღებულა. და მერე როგორ? სწორეთ
ისე, როგორც ეს შეგვეფრის საცოდავ მომაცდევას:
გრძლიათ გაწოლილი, ხელები გულზე დაუკრავია,
თვალეზი დაუხუტავს, პირი დაულია და საზარლათ
ხრიალდებს, არა, მე მიცვალებული არ გგგონოთ,
არ ვკვდები, არაოდეს არ მოკვდებიო. ნუ გაუ-
მტყუნებთ ამას, სული ტუბილია, მას ებლაუტება
ყოფილი... ეს სულითმობრძაყის ტუბანწყვეტა სამ
ნომერშია ვაქიმული (№ 60—62). წაიკითხეთ ის,
მკითხველნო, და საბრალოს უკანასკნელათ ჩასძა-
ხეთ: ღმერთმა შევინდოსო! შესანდობარი კი ერ-
თომ ძალიან ბევრი აქვს, ზოგი ძველი და ზოგი
ახალი. მისი ხრიალის მიზეზიც სწორეთ ეს არის.
ძველი ცოდვების გახსენებამ „გული გაუსივა“,
წელი მოწყვეტა და, მის საუბედურათ, სინანულის
მაგიერ ახალ-ახალი ცოდვებიც მიიყვალა. ეს უკანა-
სკნელი, ახლათ ჩადენილი ამბები, ვაიყოფება სა-
მათ: ლანძღვა-გინება „ჩიორასაეთი“, სიტყვის ბან-
ზე აგდება მტყუნანსაეთ და ფრაზების ტუკი-ტუკუ-
ცი თვითონ რედაქტორსაეთ. აი ეს სამი არსება
შეერთებულა და ერთ საბარბაში განკაცებული
„ივერიის“ ფურცლებზე სათარგუმოთ გამოსულია.
მისი სახელია „ახალმოსული“: განვიხილოთ ამ
„ახალმოსულის“ სახსენლო ოინები.

ის, როგორც მართლმორწმუნე „ივერიელი“,
იწყებს ლანძღვა-გინებით. აი სანიმუშოთ, რა ზნე-
ობრივი ავლადიდება ჩამოუტრანია ჩვენში ამ „ახალ-
მოსულს“: „უმეცრობა და უეცრობა დიდი ჭირია
და თუ ამას თან დაჰყავს უეცრობა და უნიკობა,
ხომ ჭირზე უფროა ჭირია“. „ამ გვარ უეცოთა და
უმეცაროთა შორის ერთი მეტად თვალსაჩინო ადგი-
ლი დაიჭირა ჩვენში ბ. ნოე შორდანიამ“. „ბგერი
ყოფილა და არის დღესაც ჩვენში უნიკო და უმე-
ცარი მწერალი და სწორედ მოგახსენოთ, ესე სრუ-
ლად ნიკ-მოკლებული, ესე უმეცრობის გაბედულო-

ი მ ე ღ ი .

როს წარსულის მოგონებთ
მკვსებოდა ცრემლით თვალი
და აწმოთი განწამებს
მერეოდა გზა და კვადი,
მამის რადგ ციურ ძალით
წამოვიდა ჰაწანის;
კვლავ კადიდა, გულში ჩაჯდა..

კაიკეთა იქვე ბინა.
დატეული აღმადგინა!...
დამაყენა სწორე გზაზე!...
და ამ გზიდან მიმოითათ
უსდირეს მამავალზე.
მან იმაში დამისცა
ჩაგრულთ ღებნა, სისარული,
და შუაზე კამობილი
შისის ზართ მტრისა გული.
შემსურა ცრემლი... თვალები
განთიადს კლადებიან

ბით გათამამებული და გაკანდიერებული, როგორც ბ. ჟორდანიას ჯერ არ გინახავს. „თქმული ბ. ნ. ჟორდანიასი ბოღვია გონება-დაბნეულისა, თუ ამან უარესი სხვა რამ ღვთის რისხვა.“ და ასე სულ მთელი ფელეტონები. და მერე რატომ ეს? იმიტომ რომ ჩვენ „პრესის“ წევრთ და მართალ ამბავს საზოგადოებას ვაუწყებთ. ამ შემთხვევაში „ივერიას“ დარჩენილი ორში ერთი: ან დარღვევა ჩვენ მიერ მოყვნილი ფაქტების ან და სახული გაჩუმება. გონიერი კაცი ასე მოიქცეოდა, მარა „ივერიას“ და გონიერება თავიდანვე მწყრალათ არიან. მისი „ახალმოსული“ არც ფაქტებს არღვევს და არც ჩუმდება, სამაგიეროთ მოღებია ლაბე-ყურეს, სიტყვების რახა-რებს და ამით ლამობს საზოგადოებას კიდევ ერთხელ თვლით აუზნონის და სიტყვა ბანზე აისრლოს. ეს არის საპოლემიკო ხერხი თ. ი. ქავჭავაძისა და ესევე შეუთვისებია „ახალმოსულს“. აი მაგ. რას წერდა ნ. ნიკოლაძე ჯერ კიდევ ამ 25 წლის წინეთ ამ საგანზე: „უფ. ქავჭავაძეს ახირებული ჩეულებუა ჰქონია ბოლემიკის გამართვაში. ვთქვით მე დაბეჭდე ეს და ეს ქუჩა ცუდით და სამარცხვინოთ არის მიკნქული თქო. თუ ვინმე ამ აზრის თანახმა არ არის, ის უტყვევლია იმ აზრის დამტკიცებას უნდა შეუდგეს, რომ არა, ეს ქუჩა ჩინებულთა და გონიერთა მოკენქა მისმა გამკეთებელმაო... მაგრამ წარმოადგინეთ, რომ ჩემი აზრის წინააღმდეგ წამოადგა კაცი და დაიწყა დაუბოლოვებელი ლაპარაკი იმაზე, რომ ქუჩები სასარგებლონი არიან, რომ მათზე სიარული უფრო სასიამოვნო და ადვილია, ვინემ გაუკეთებელ ეწერზე და სხ. განა ამ გვარი ლაპარაკი ჩემი აზრის დარღვევა იქნება? ხომ არა? უ. ქავჭავაძე კი სწორეთ ამ გვარ ბოლემიკის სისტემას დადგომია“ („ლორეა“ № 47; 1876 წ.) და აი, ეს სიტყმა შეუსისხლხორცებია „ახალმოსულსა“. ეს კიდევ ცოტაა. ის კიდევ უფრო ჩაფლუდა „ივერიასი“ მეორე თვისებაში, რაჟა ასე ჩინებულათ დაახასიათა იმავე ნიკოლაძემ: „ივერიას“ ჩეულებათ მიუღია „ბრტყლათ“ და „დამჯდარათ“ გამოთქმა სრულიად უმნაშეჯლ და უკვლასკან საცნობი ზრუნავს. იწყებ კითხვას, გგონია ესეს არის გამოთქმენ იმ აზრს, რომლის გამოთქმამდის ამდენ ცერემონიას ხმარობენო, ძლიეს ინელსე სიტყვების ტკაც-ტყუეს, გადახვევ-გაღმობევს და ათავებ სტატიას ისე, რომ აზრი ვერც კი გიპოვია“ (იქ. № 26, 1877 წ.)

სწორეთ ამ ტკაც-ტყუით, უმნიშვნელო საგნების „ბრძნულათ“ გამოთქმით საესეა ბ. „ახალმოსულის“ ღირსსასიოგარი ფელეტონები. ერთი სიტყვით, ეს „ახალმოსული“ სამაგალითოთ იმეო-

რებს „ივერიას“ და მის პატრონს და იმეორის გვარწმუნებს: „მე არც „ივერიას“ დარღ მატქს და არც ილია ქავჭავაძისო!“ ფიცი მწამს, მაგრამ ბოლო მაკვირვებსო—ამაზეა ნათქვამი. რატომ ასე შეგრცხენიათ თქვენი თავის გამოჩენა? იმიტომ, რომ თქვენსავე უზერხოლობას თქვენვე გგრძობთ? იმიტომ რომ თქვენივე ფელეტონები თქვენვე მიგანიათ სათაქლოთ? და მერე ფისთვის არ უნდა იყოს ის სათაქლო? ამდენი უშეფრი სიტყვა, ამდენი ლაპარაკი და ბოლოს არაფრის თქმა—ეს არის თქვენი ფარ-ხმალი? ეს არის თქვენი პასუხი? ასე თუ ისე, „ახალმოსულს“ თვალზე ხელი აუფარებია, „პრესის“ საგანი ვანზე მოუღვია და მის ალაგას სულ სხვა რაღაცა მოსიზმრებია და მერე იციო რა? რა და ბანკი? მელას რაც ავანდებოდა ის ესიზმრებოდაო. „ახალმოსულს“ მულამ ეამს ბანკი ავანდება და რა გასაკვირველია ის მოჩვენებოდა. ჟორდანია ბანქს „ტყულებით მისდგომია და ჰღამობს ძირი და სახელი მოუთხაროს, მიწასთან გაასწოროსო“ (თავი XI). არა, ნუ წუხლებით, ჩვენ ბანქს კი არ ვუთხრით ძირს, არამედ გათახირებულ პრესას, რომლის წარმომადგენელი ჩვენში „ივერიაა“. ჩვენ „პრესაზე“ გვაქვს ლაპარაკი და ბანქს ვეხებთ იმდენათ, რამდენათაც ის ხსნის და ნათელს ჰფენს ამ პრესის ისტორიას. თქვენ ჯერ დაბეჭდილის გავებაც ვერ შეგძლებიათ და ბოლემიკაში კი თავსა დებთ. მარა რას იზამთ, „ივერია“ ხომ ბანკირებისთვის არის მოკლენილი და მისი ხელმოტე ბანქს უარაულობაა. ბანქს ვარეთ მისთვის არაფერი არ სუფევს და მაშასადამე „პრესის“ საიდან დანახავდა. აი იმიტომ ასე მაგრათ ჩაჰკიდებია იმ აზრებს, რომელიც გაკვრით და სხვათა შორის ბანქს შესახებ გვაქვს გამოთქმული და სამ ფელეტონს ანდომებს იმას, რასაც ჩვენ ერთ სვეტსაც არ ვანდომებთ. შევეცით მას ამ თავის მრავალ სიტყვაობის მორევში, თუმცა, ვიმეორებ, ეს სრულებით არ შეეცება „პრესის“ უმთავრეს საგანს.

ჩვენ ვამბობდით: ჩვენებური სათავად-აზნაურო ბანკი ორ დღეა აზრზეა აშენებული: ერთი მხრით ის არის დაწესებულება ბურჟუაზიულ-ფინანსიური, მეორე მხრით თავად-აზნაუროს უწოდებრივი“. აი ამ აზრს არღვევს მრავალ-სიტყვაობა „პუბლიცისტი“ მთელ ორ ფელეტონში: „რას ნიშნავს აქ სიტყვა „ფინანსიური“? კითხულობს ის, აშკარაა, აქ ამ სიტყვით გაუბერავს ფრაზა და მნიშვნელობა მისი კი არ ესმის, არა სკოდნია. „ფინანსური დაწესებულება“ იგია, რომელიც განაგებს „ფინანსებს“ ე. ი. სახელმწიფოს შემოსავალ-გასავალს

საქმეებს. (ხაზ-გასმული ყველგან ჩვენია). რა აქვს საერთო სათავად-აზნაურო ბანკს ფინანსიურ დაწესებულებასთან? სრულიად არაფერია. გამოდის რომ სიტყვა „ფინანსი“ მხოლოდ სახელმწიფოს შემოსავალ-გასავალზე იხმარება და არა სხვა რამეზედაც, ანუ გადავშალოთ რომელიმე ენიციკლოპედიური ლექსიკონი, თუნდა ბრაუკაჰუზის და ვნახოთ სიტყვა „ფინანსი“. აი რას ვკითხულობთ აქ: „ფინანსები, ამ სიტყვის ფართო მნიშვნელობით, ეწოდება ფულით გამოხატულ ნივთიერ მდგომარეობას რომელიმე დაწესებულებისას სსოკავდით“¹⁾. ხოლო ვიწერა მნიშვნელობით საზოგადო დაწესებულებათა, როგორც მაგ. სოფლის, ქალაქის, პროვინციის, განსაკუთრებით სახელმწიფოს და სხ. მართველობათა შესავალ-გასავალსო. აქედან აშკარაა, რომ თვით ბ. „ახალმოსულს“ არ ცოდნია სიტყვა „ფინანსის“ მნიშვნელობა და მისი ხმარება ე. ი. არ ცოდნია ის, რაც ყოველმა კაცმა იცის და მით უფრო ლიტერატორმა. აქაო და რაკი ფინანსთა სამინისტრო არსებობსო, სიტყვა „ფინანსი“ მხოლოდ სახელმწიფოს შესავალ-გასავალს ეკუთვნისო! ეგრეთწოდებულ „haute finance-ის მალალი ფინანსი—საფრანგეთში უწოდებენ ბირჟას და ღიდ ბანკებს. (იხ. იქვე „financoperationen“²⁾ საფინანსო საზოგადოებები ეწოდება აქციონერულ საზოგადოებებს, ბანკებს და სხ. (იხ. იქ.) დიმიტრი ტრალსტრის თავის „Исторія русских финансовых учреждений Россіи“—ში მოთავსებული აქვს აგრეთვე საკრედიტო დაწესებულებათა ისტორია. ის იმას ფინანსიურ დაწესებულებათ აღიარებს.

ერთი სიტყვით, ბანკი რომ „ბურჟუაზულ-ფინანსიური დაწესებულებაა“ ამას არავინ არ ჰყოფს უარს ვერა ბ. „ახალმოსულისა“, მარა ამით არ არის კმაყოფილი ეს ახირებული, ფინანსისტიკი, ისრაც წინ მიდის მით უფრო ტალახში ფელება, „ფინანსის“ წითამამებული სურიოზულით ამტკიცებს, სათავად-აზნაურო ბანკი სათავად-აზნაურო წოდებრივი არ არის! ე. ი. ის თავად-აზნაურობას არ ეკუთნისო! „ქუთაისის საადგილ-მამული ბანკის სხვათა შორის „მიხაილოვის“ სახელიც ჰქონდა დიდის მთავრის მიხელის პატრესაცემლათ და განა იგი ბანკი დიდის მთავრისა? კითხულობს „ივერიელი“. გამოდის რომ ჩვენებურ სათავად-აზნაურო ბანკთან თავად-აზნაურობას ისეთი დამოკიდებულება ჰქონებოდა, როგორც

აქვს ღიდ მთავარ მიხეილს ე. ი. სრულიად არაფერი. აი რა „სიმბრძნეს“ აწვევს „ივერიის“ ახალმოსული! ამის დასამტკიცებლათ იმას მოჰყავს ბანკის წესდება, საიდანაც ჩანს, რომ მსესებლობსაც ხმა აქვს ბანკის საქმეთ მსვლელობაში, ხოლო მსესებელი კი შეიძლება ვაჭარი, გლეხი და სხვაო. და მერე განა ამიტომ ჰკარგავს ის თავის წოდებრივ ხასიათს? თქვენი თვითონ ამბობთ, რომ „საკომერციო ბანკები ვაჭართა წოდებისათვის უფროა დაარსებული, სასოფლო ბანკები გლეხთ წოდებისათვის“ და სხ. და განა ესენი ჰკარგავენ ამ თავის ხასიათს იმიტომ, რომ იქიდან აზნაურსაც შეუძლია ფული გამოიტანოს და არა—ვაჭარსაც? სათავად-აზნაურო ბანკი დაარსა თავად-აზნაურობამ თავისი ფულით. მაგვე იარჩია საკუთრათ პირველი გამგობა. ის ხმარობს მოგებას თავის სასარგებლოთ და თუ ხანდახან სხვა რამესაც შეეწევა—ისევე ეწევა სხვა ბანკებიც საზოგადო საქმეებს. მაგ. თფილისის საკრედიტო ბანკმა შარშან აქაურ მუსიკალურ სასწავლებელს რამდენიმე ათასი მ. შეწირა და განა ამით დაჰკარგა თავისი ხასიათი? როტშილდი ყოველ წელს ასი ათას ფრანკს უგზავნის პარიზის საბჭოს, გლახებს დაურეგო, მაშ მისი ბანკი გლახების ბანკი ყოფილა? წოდებრივი მიმართულება ჩვენი ბანკებისა ნათლათ დამტკიცოთ თავად-აზნაურობამ ბანკის დაარსების პირველ ხანებში, რომლის შესახებაც ჩვენ „პრესაში“ გვეკონსულაბარაკი, ე. ი. 1876—80 წ. ამ დროს, თფილისის და ქუთაისის ბანკის კრებებში ერთი და იგივე ისმალა: ჩვენი ფულით არ შეეწიოთ სხვა წოდების კაცსო, მაგ. 1879 წ. თფილისის ბანკის კრებამ 11 ათასი მ. მისცა „წერა-კითხვის საზოგადოებას“, მაგრამ „მეორე დღესვე ჩვენი თავად-აზნაურობა ღიდ საყვედურს აცხადებდა დიმიტრი ყიფიანზე და ილია ქუჯავაძეზე, რომ იმათს ტკბობამა ლაბარაკმა გამოგეტყუა ის ფულიო, არ ვიცოდით თუ იმ „საზოგადოების“ საშუალებით გლახისთვის გაიმართებოდა შკოლებო, თუ ეს „საზოგადოება“ გლახისთვისაც ზრუნავდაო, თორემ აბა რას მივეცემდით ფულსო!“ („დროება“ № 100 მეთაური წერილი ს. მესხისა) იმავე წელს ქუთაისის ბანკის კრებამ „წერა-კითხვის საზოგადოებას“ დახმარება არ მისცა იმისთვის რომ ის გლეხებისთვის იღწევისო! „ბანკის ფული ჩვენი, მარტო თავად აზნაურობისთვის უნდა დაიხარჯოს ყოველი მისაჰკაპეციო და სხ... ერთი უშველებელი აყალბაყალიბ და დევიდარაბა ატყდა ქუთაისის კრებაში იმ დროს მანეთზე, რომელიც შედამხედველ კომიტეტს მიეცა შარშან ერთ ვილა გლეხი სტუდენტისთვის—როგორც გამდებელ და

¹⁾ მოჰყავს სიტყვა სიტყვით ნემეკურიდან (რუსული ხელთ არა გვაქვს): „Gegewartig versteht man u. Finanzen in weiteren Sinne die in geld ausgedruckte wirtschaftliche und materielle Lage eines Haushaltes ueberhaupt.“

რათ ვაბედეთ! დავლუბუღვართ! ჩვენი ფულები გუჯუხისთვის დაურიგებიათ! რა უფლება გქონდათ, რომ ვიღაც ყაზახის შვილისათვის მივიცით თავად-აზნაურობის ფულიო! (იქვე). 1880 წ. ვკითხულობთ: ჩვენი თავად-აზნაურობაში ძალიან გავრცელებულია გვრიხსტური მსებდულობა და განკერძოება. ,,მაგალითების მოსახსენებლათ შორის წასვლა არ არის საჭირო. მოიგონეთ თუნდა ქუთაისის და თფილისის თავად-აზნაურთა კრების გადაწყვეტილება, რომ ჩვენი ბაჰუბის ფულიდან გლეხის შვილებმა ერთი კაპეიტათაც არ ისარგებლონ, ამ ფულებით ვახსნილ სათავად-აზნაურო სკოლაში ერთი გლეხის შვილიც არ უნდა იქმნას მიღებულიო. (№ 93).

ახლა პკითხეთ ერთი ამ მრავალ-სიტყვიან ,,ახალ-მოსულს“: რა ჰქვია ამას თუ არა წოდებრივი განკერძოება? რა ჰქვია იმ დაწესებულებას, რომლის პატრონიც ასე მსჯელობენ, თუ არა წოდებრივი დაწესებულება? 2) მარა რა, ,,ახალმოსულიც“ სწორად ისე აფარებს ხელს თავის წოდებას, როგორც თ. ილია ჭავჭავაძე აფარებდა, როცა წერდა: გლეხის და თავადს შორის განსხვავება მხოლოდ მოკითხვის წიგნში იყოვო! ასეთ ქამანდებში მოკვამა თავისი დრო, ახლა ხალხი ისე ბრიყვი არ არის, როგორც თქვენ გგონიათ და არც ისე ადვილი მოსატყუებელი...

ბ. ახალმოსულს რაკი აზრი შემოაკლდა, სიტყვებს დაუწყოა დღენა და ერთი აღიპოთი ააყენა იმის შესახებ, რაც ყოველ კაცისთვის თავის-თავათ საგულისხმო და გასაგებია. ჩვენი სიტყვიდან — ,,ბანკის დამფუძნებელთა გყიდვებთ მიმული და ღატაკდებიანო“, ისე გამოჰყავს ვითომ არ ვიცოდე, რომ კაცს ვალის მიუტელობით დაეკარგება ქონება და არა თავისთავათ. ბეშუცი კი მიხედვითა იმას, რომ აქ ისეთ დამფუძნებელზეა ლაპარაკი, რომელსაც ვალი აუღია, 3) მაგრამ ,,ახალმოსული“ რა ,,იგერილია“ რომ მან საანბანო, ბანალური ქემშარიტება ,,დამჯდრათ“ და ,,ბრტყლიათ“ არ გამოთქვას, და მით აზრის სიკარიელე არ დაფაროს. კაცს რომ ,,სალაპარაკო მისალოა“ შემოიღევე და

2) ეს წოდებრივი ხალხით შერჩა ბანკს მისი წესდების ახალი ცვლილებითაც. ამ ეპოქით, როგორც იცით, დამფუძნებელთ ბანკში შეტანილი თანხა დაუბრუნეს. ხოლო ბანკის პატრონათ კი აღსარებულ იქმნა მთელი თავად-აზნაურობა ერთი მხრით, და მსუქნებლები მეორე. მარა რადგანაც მსესხებულთა 2/3 იმავთავად-აზნაურობას ეკუთვნის—მაშასადამე ბანკს პატრონობა უმოთარეხათ ამ წოდებას ვარდეთუ.

3) ბანკების შესახებ იხ. ჩვენი წერილი ,,კვლშია“, 1898 წ. № 18. კი მოყვანილი გვაქვს ცნობები დამფუძნებელთა და მსესხებელთა შესახებ.

ლაპარაკის მადა მიინც აღერება—მაშინ მოსულივით“ დეკვას დაიწყებს და მდელიდურაზნაურად, აღსახე ქვეშედრომთ ვადახედავს, ხომ ხედავთ რა ბრტყრლათ ვლაპარაკობო!

ასეთსავე უკბილო ოხუნჯობას ეწვევა ბ. ახალმოსული ჩვენ სიტყვიებზე—თავად-აზნაურობა ,,იკრინება ყოველ წელს, ბკობს ბანკის საქმეებზე, მოგებას სხვა-და-სხვა მიზანს ახმარებს“ და სხ. აი უყურეთ, ყორდანის არ სცოდნია, რომ თავად-აზნაურობა სამ წელიწადში ერთხელ იკრინება და ისიც მარშლების და სხვა ასეთი პირების ასარჩევათ და არა ბანკისთვისო. მაგრამ ჩემი სიტყვიდან ბალღიც კი მიხედება, რომ მე ბანკის წვერთ თავად-აზნაურებზე ვლაპარაკობ და არა მის არა წვერებზე. ბანკის წვერთა მაგიერ ხშირათ უხმარიათ პირდაპირ თავად-აზნაურობა და მეც ვიხმარე; ,,კვალის“ მკითხველი იმდენათ უნიკო არ არის, რომ ეს ვერ ვაიგოს და თუ ბ. ახალმოსულს ვერ გაუგია—ეს მისი გაუგებრობის ბრალია და არა სხვა რამის. ზემოთ მოყვანილი ,,დროების“ წინადადებებში ბანკის წვერთა აღავას თავად-აზნაურობა იხმარება, მაგრამ მისთვის ეს არავის უკიყენებია. აი კიდევ ,,დროების“ სიტყვიები: ,,თფილისის გაუმბრინის თავად-აზნაურთა კრებამ თავის უკანასკნელ სხდომაში, გასულს ოთხშაბათს, ამაირჩინა ზედამხედველი კომიტეტისა და დამფუძნებელ კომისიის წვერნი“ და სხ. (,,დროება“ № 49 1876 წ.). ხომ ხედავთ, ბ. ახალმოსული ,,დროება“ როგორი ცნით ლაპარაკობს, და თქვენი ქუკუის ამბავი რომ ვიცო, იმასაც უნდა უსაყვედუროთ ორი სავანი ერთმანერთში აურევიო! დაახ, ქუკუა და ,,ახალმოსული“ ძალიან შორი-შორს ბანკებულან...

ბ. ახალმოსულს შეუძლია ბოდიშის მოსახდევლათ თქვას: მე ახალმოსული ვარ და ძველი მოსულების ამბავი საიდან მეცოდინებოა. დაგიჯერებთ და ამასთანავე მოგიტყვებთ ძველი ამბების უტოდინარობას. სამაგიეროთ იმედია უცხოეთის ამბავი მიინც გეცოდინებათ. აი მაგ. ვერბაში მუშამაც კი იცის რომ ფულის ბატონობა არღვევს წოდებათა ბატონობას, მათ ანაწილებს თანხმათ ფულის ქონებისა და ასე არდგენს კლასებს: ბურჟუას და პროლეტარს, ფულიანს და უფულოს. და თუ თქვენ ვერობიდან მობრძანდით, ამ ანბანსაც სადმე ვაიგონებდით და თან ჩამოიტანდით. მაგრამ ამისიც რომ აღარაფერი გეტყობათ! ჩამოგიტანიათ არა, ყველაფერი დაეკარგებთ, თუ არა და რომელი ,,ახალმოსული“ იტყოდა ამას თქვენს გიბრდა; ,,ნეტა რას ნიშნავს ეს“, ფული და წოდება ერთმანერთსძირიანათ ეწინააღმდეგება? განა ფული როდის

მივარდნია ბ. ჟორდანიას წოდებისაგან ცხვირ-პირ დასისხლიანებული საჩივრად, (ვა, ვა!), ან წოდება როდის უნახავს ფულისაგან ვატყვილი. ამათ შორის დიდარაბებს, ერთმანეთზე მისევას, ერთმანეთში წინააღმდეგობას, ჩიუბს და ომს ვინ მსჯერებია“ (თ. IX). აი ნამდვილი დედაბრული მსჯელობა! ამის დამწერი უთუოთ მოხისიდან ჩამოსულა და ჩვენ კი გვარწმუნებს, შორიდან მოვედი! მალავს თავის თათქარიძობას, ნუ ვიამტყუნებთ!.. და თათქარიძემ რომ ერთფურტის პროგრამის არა იცოდეს რა და მოკრები ავრცელოს—ეს ვის ვაუწყებინდება. ერთფურტის პროგრამის ,,ერთის ღროს გერმანიაში ცოტათ თუ ბევრათ ავალი ჰქონდა და ეხლა კი თავისი ღრო მოკვამა და თავისს პატრონს ჩაბარდოა“—ამბობს თათქარიძე, ე. ი. ,,გაფრენილიაო!“ ნეტავ ეიცოდეთ რა მოფრინდა მის ალაგას? ჩვენ თუ არა, გერმანელნი მაინც შეიბრალეთ და ეს საიდუმლოება გაიანდევით!

გერმანია ხომ ასე დაუნდობლათ შეასკუპა ცილისწამების მორევი. მაგრამ ამასთანავე არც ჩვენ დავინდო და ზედ მიგვაცოლა. ის სრულიად ურცხვით გვწამებს, ვითომ ოდესმე გვექადაგებიოს ,,გლუბ-კაცობას მამულები ჩამოვართავთ, თორემ თუ პროლეტარიგებლად არ იქცენ, კაბიტალისტობა (ტერმინსაც ვეღარ ხმარობს!) შემოგვეწყრებოა“ (თავი X). როდის ან სად ვთქვით ეს ჩვენ? საიდან გამოახტუნეთ. ეს ამოდენა ტყუილი? უმჯველია ამის პასუხს მოგვეცეთ...

ახლა ერთი ვიკითხოთ: რამ აიძულა ეს ,,ახლო-მოსული“ ამდენი უშვავისობა დაეწერა? ვინ ატანდა ძალს უთუოთ ყველაფერი თქვი, რაც პირზე მოგადგესო? ვინა? არაიენ გარდა იმისა, რომ ახლა უთუოთ კმაყოფილებით აღსავსე კაბინეტში ზის და ფარემებს ეუბნება: აკი ვაგეცი ,,პასუხიო!“ დიახ, ეს თავის-თავის გაზოლტეა თურმე ,,პრესისი“ პასუხია! აი მამაზე შეიძლება ითქვას ,,ვაფრენილიაო!“..

ბ. ჟორდანი

ბიბლიოგრაფია

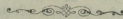
„მეცნიერებისათვის წამებულნი“ 48 სურათით. თარგმანი ნ. ნიკიტინისა. გამოცემა მმ. თავართქალაქებისა, ფასი 1 მანეთი.

დი წიგნი, რომლის წაითხვას გულწრფელათ ვურჩევთ ვეჭვას, ვისაც ჟერ არ წაუკთხვას. „მეცნიერებისათვის წამებულნი“— აქვს აღმზრდელობითი მნიშვნელობა, იცოცხალავს კაცს შრომა-მეცნიერებისა; სიუჟურუსს, იღეიას და

კატობრობისათვის თავის დადებს, მხნეობას, გულდადობას, პირდაპირობას და ჰატონსურ სიამაყეს. გარდა ამისა ეს წიგნი მსუგუშეებლია დაგრდომილისა და დაჩარგულისა, დამსურათებელისა ზოტრის შეხიერა სიტყუებისა: ნიუსს აძლევს ზენს მხოლოდ კაცს და არა კვანაშეილობას. და, ბოლოს, კასკები და საინტერესოა უსწავლელადამანისათვისაც და მოხრდელ ურმითათვისაც. თუ ამ დარსებლია დაუშატებთ სამაგალითო მსუბუქ და წმად ენას, რომელითაც არის ნათარგმნი ჩვენ მიერ მოწონებული წიგნი, არ შეგვიძლია არა ვთქვათ, რომ ,,მეცნიერებისათვის წამებულნი“ დირსი არის გურგნელებისა მთელ საქართველოში, როგორც ქალაქებში აგრეთვე სოფლებში...

წიგნი დასაზათ არის დასურათებული.

ი. გ—რი.

გურიის ამხანაგობის ,,შუამავლის“ გამო.

„გულის“ კორესპონდენცია ოზურგეთიდან, მოთავსებული № 9 შესახებ გურიის სავაჭრო ამხანაგობის ,,შუამავლის“ 18-ს თებერვალს მომხდარ წარმომადგენელთა წლეური კრებისა, ცალ-მხრითა და ბეგრმაღ სიმართლეს მოკლებული. ბ. ი. რამიშვილს სრულიადც არ უთქვამს ის, რომ ხალ-გამოკობას 3000 მან. მოგებით გადმოსცა ბ. თავართქალაქმე ამხანაგობის ქონებას, არამედ მან იხუმრა, რომ თავართქალაქს 3000 მან მოგებით უნდა გადმოეკათ. მართლაც ბ. თავართქალაქის ანგარიშით 3000 მან. მოგება გამოდიოდა, რადგან მან შექმნილ ქონებას სიძველისა და ხანძარობის არავითარი პრეტენცია არ გამოაკლო. მაშინდელი სარევიზიო კომისია ამ ხანარ ანგარიშსზე ბ. თავართქალაქს არ დაეთანხმა, მან შექმნილ ქონებაზე პრეტენცია გამოაკლო, რამაც თავართქალაქისკან ხანგუნები მოკვება შესამჩნევით დააძვინა; წარმომადგენელთა კრებამ სარევიზიო კომისიის ანგარიში მიიღო და მასთან ბ. თავართქალაქე ორი წლის შრომისათვის ათასი მანეთით დაჯილდოვდა, რის გამოკლებით ამხანაგობას ნაცვლათ მოგებისა დანას ზარალი 407 მან. და 12 კ., რომელიც 1898 წლის მოგებიდან შეავსო წარმომადგენელთა კრებამ. აი როგორც ხედავთ ბ. „გულის“ კორესპონდენტო, ხალ გამოკობას თავართქალაქმე არა თუ 3000 მან. მოგებით ხაბარს ქონებას, არამედ 407 მან. 12 კ. ზარალით და თქვენი ბ. რამიშვილს ტუვილა-უმრალით იმოწმებთ;—თავგმს თხარა-თხარა და კატა გამოთხარაო, რომ იტყვიან ბ. კორესპონდენტო, სწორეთ ისე მოკავდათ თქვენც; რატომ არ განსხვავთ, რომ ამ სარევიზიო კომისიაში, რომელიც ბ. თავართქალაქის ანგარიშს არ დაეთანხმა და ნაცვლათ მოგებისა ზარალი აღმოჩინა, ბ. ი. რამიშვილიც იღებდა მონაწილეობას?

როს წყაშებით ბ. რამბოშვილს ისეთ ხსიანთის სისუსტეს, რომ ბრძოლა წლის წინეთი თავის ნათქვამი და ნამოქმედარი ახლა უარქმობს ვთქვათ, ეს შედგომას მთავრდება. მართლაც, თქვენ სხვაჲსაც ტყუილ, მაგრამ მე მანც ავსრულეებთ თვეგნ თხოვნას. თქვენ ბრძანებთ, რომ კრებულებზე ერთმა კითხვამ დადი მსჯელობას გამოიწვიას, რომელიც ანგარიშის დამტკიცების შემდეგ აღიაროს (კადევ ტყუილი, შემდეგ კი არა, წინეთ ცალკე) და აღარა ხსნიოთ რამე იგი საქმე, მხოლოდ დასძინოთ, ამას მმართველი გამოაცხადებდეს. ის კითხვა, რომელსაც თქვენ იტყულებდით თავართქილადკიმ იესე ქაღიგიშვილი მისცა უფიქრულ მოღარეს ამხანაგობისს ბ. მამულაიშვილს. მამულაიშვილის გარდაცვალებამდის ქაღიგიშვილი ამბობდა: ჯერ არ მიმიღიათ თავართქილადისგან ფული, ავიღებ და შემოვიტანო, ხოლო როცა მამულაიშვილი გარდაიცვალა, მაშინ განაცხადა: ფული მამულაიშვილზე მიტეხული მქონდა. კრებამ, რამე იცოდეს, საქმე რამდენ იყო, დადგინა: გამოკვამამ საქმედატროს სამართალში გამოიწვიოს იესე ქაღიგიშვილი და შედეგი მოახსენოს მომავალ კრებასო.

დასასრულ ბ. გორგოზიანდერტი მისაყვედურებს: სხანგარიშო წელს ამხანაგობას ცოტა წვერი შეუქსიანო. მართლაც წვერი სწორეთ ცოტა შევიძინეთ, მაგრამ ჩემი დევიზი ის იყო, რომ წვერები ხვეწნით და მუდარით კი არ უნდა მუშობდნ, არამედ საქმე დამყენებისა კარგით ჭროცა ამას დაინახავენ თვითონ შემსწეროვნენ და ჩაწერილიყვენ. როგორც იყო ვასულ სახგარეო წელს საქმე კარგით წვიდა და მსურველიც ბევრი იყო წვერით განდომის, მაგრამ ამას ხელი შეუშალა ზაის დირებულების გადაღებამ. 18-ს თებერვლის მომხდომ წარმომადგენელთა კრებამ იც მანეთიანი ზაი სიმ თუშინათ განადა, ე. ი. ახალ წვერებზე ათი მანეთი შემოსხველელი ფული მეტი დააწესა. მე ვამბობ ზაის გადაღებამ ბევრს შეუშალა ხელი წვერით შემოსუდიყო მეთქი, ამით მე ის კი არ მიინდა ვთქვა, რომ ვითომ სიმ თუშინათ არ დირებუ ზაი, როგორც ამას გვიმტკიცებენ, კვალისა“ № 10 მღიერე შეინიშნის ავტორი. გამოვიანგარიშით და ვხანავით, რაც ზაისს ამხანაგობის ქონება 1 იანვრისათვის 1900 წ. უდრის 23289 მ. 55 კ. ამას უნდა გამოაკლდეს გადასხველელი ფული (переходящая), რომელიც წარმოამდგებელთა კრებამ ისე განაწილა: ა) დევიდენდით—1381 მ. 30 კ. ბ) სამყურნეთ თანხათ 755 მ. 43 კ. და გ) გამტკიცების დასავლადგაბეჭდილი 755 მ. 40 კ. სულ 2892 მ. 13 კ., ამას კარდა ამხანაგობის ქონება უდრის 20397 მ 40 კ. რომლისგან 11510 მ. 37 კ. წლის ფულია, მაშასადამე დაწინაგნი 8887 მ. 03 კ. აღებატება ამხანაგობის ქონებას საწილი ფულს. ეს 8887 მ. 03 კ. საწილი ფულს რომ გაუეთოთ თვითველ მანეთს შეხვდება 77 კ. ცოტა მეტი, ხოლო მთელ ზაის (20 მან.) 15 მ. 40 კ. აქედან ზაი

ესეა დირებულა 35 მ. 40 კ. თუ თანხათ მღიერე შეინიშნის ავტორის მიწის ფასსაც (3300 მ.) გამოვიყენებთ და არაფრათ ვიანგარიშებთ, მაშინაც კი ზაის დირებულება სიმ თუშინათ უდრის, რაც შეეკება 300 მ. საწვერო ფულს, რომელიც ერთმა წვერთაგანმა უკანვე უნდა მიიღოს ამის გამოკლება ზაის დირებულები გადაცემადმღიერებამ არავითარ განსხვავებას არ მოახდენს, ამას უფროს განყოფილების მოსწავლე კი მიხვდება და განმარტებს საჭიროთ არ ვთვლი.

მმართველი ს. გვიშვილი

წერილები რედაქციის მიმართ

I.

რედაქტორო უმორჩილესათ გთხოვთ ადგილი დაუთმოთ თქვენ ზატოვ-რემულ ცახეთში ჩემ მიერ თხოვნას „კრებულების ბრველ შეპრემუშეთა ამხანაგობის“ ბ. მმართველასადმი

წარსული წლის კრებები ძლიერ უხერხულ დროს ინიშნებოდენ (1899 აპრილის 1 *) ამიტომ შეუძლებელი იყო უკვდა შეპრემუშეთათვის, უმეტესათ შორეულ სოფლების მცხოვრებთათვის, კრებებზე დასწრება და ვინც დაესწრო, გულ-დადებით ანგარიშები ვეღარ გაიკო. იმდროს ვეკვდა შეპრემუშე თესდას (გრენის) გამოსვლას ელოდებ და ფიცე იფრებო, ცდილობს სუფითათ იქონიოს, როგორც საფლამ-სამოთეო ჭიას, ისე საწილ-საკვებო. ამდროს ეთველივე მუშაობა მოტანებულა და მუშისათვის სხათის ცაცენა—მთელი წლის მოცდენას. ამიტომ ვინებოთ ბ. მმართველს დაინიშნოს ისეთ დროს ამ წლის კრებები, როდესაც არც ჭაა იღვიბეს და არც მუშაობა ცვაქეს მოსაღებული.

კრებამ და შეენიერამ ამინდებამ ცხები სულ გააშუსე, უღრთო დროს მუშა მოუწყველი ვერაფრის დაიკუსეს გააკლდეს, თორემ ვეკვლან სათუთი ამინდები დგას. ამ კარგი ამინდების მისხველით არ იქნება ურთო რომ დაინიშნებოდეს კრებები, (ამხანაგობის) რომ წვერებამ საფუძვლიანათ გაინიწონ ამხანაგობის მდგომარებას.

ამხანაგობანი

II.

ძნო რედაქტორო ნება გვიბოძეთ, „კვლი“-ს საშუალებით ჩვენი უღრმესი მადლობა გამოვუცხადოთ იმ რედაქციებს, რომლებიც უსახილოთ გვიომობდენ თავის გამოცემებს 1899 წლის განმავლობაში, სახელდობრ: „კვლი“-ს, „ცნობის ფურცლი“-ს, „მწყემსი“-ს და

* წარსული ორ კრება ისეთ დროს, მოხდა რომ თესლი გამოიღო და მუშაობის დრო იყო.

„Пастирь“ ს, „Кавказское сельское хозяйство“ ს, „ჯეჯილი“ ს და „Ново-обозрение“ ს კი ფაისი დაკლებსათვის.

მოსაკველ ქართულ სტუდენტობის მონდობლობით 5. მაკეპარიანი.

III.

მ-ნო რედაქტორო გზოვთ, თქვენი ვაზეთის საშუალებით უგულითადესი მადლობა გამოუცხადო ბ. გრ. კაპანაძეს, რომელმაც შეაგროვა 63 მ. და 76 კ. ბერლინის პოლიტექნიკუმის სტუდენტის გრიგოლ მახარაძის სასარგებლოთ. და მათ, ვინც თვისი წვლილი არ დარიზებს ?). ეს ფულები უკვე გავუგზავნე ხსენებულ სტუდენტს, რის დასამტკიცებლათ ამასთანავე გიგზავნი ფოსტის კვიტანციას.

დ. ქიათურა. ნიკიტა მზ. ჩიხუა.

IV.

მ-ნო რედაქტორო! ნება მიბოძეთ, თქვენი ვაზეთის საშუალებით მადლობა გამოვცხადო ბ ნ ვლა. ჯობლაძეს, რომელმაც შემოწირა ჩემდამი რწმუნებულ სკოლის მოსწავლეებს რვეულები და სხვა სასწავლო ნივთები, ღირებული 4 მან. ვისურვებ, სხვესაც წაებაძით ამ ყმაწვილი კაცის მაგალითისათვის.

სამიქათს მე-II-რე სამ. სკოლის მასწავლებელი დომ. ოკროშიძე.

გამოვიდა ბ იედიტა სამელოვიანო წივის „გიორგი წერეთელი“ (სურათით)

წიგნიში მითავსებულა ეველა ის, რაც კი ადგილობრივ ქართულ-რუსულ განსუთნებში დაიბეჭდა განსვენებულის შემსახებ და აგრეთვე ორი დაუბეჭდავი სიტყვა: აკობ ცინცაის და ესტატე მირიანიშვილის. ფასი 25 კაბ.

„კვალის“ და „ჯეჯილის“ რედაქციანი

იყიდება შემდეგი საკუთარი გამოცემები:

თამარ დედაფაისის სურათი	1 მ. 50 კ. (გასაჯ. 50 კ.)
ახლოსი „მუნათ სურათის“ უდ	1 მ. 20 კ. (გასაჯ. 20 კ.)
პატარა ღორდი	30 კ.
ჩვენა ძველი გემრები	30 კ.
თერთი და ზანგი	15 კ.
სოლომონ მეფე	10 კ.
ორი მოთხრობა კე. ნინოშვილის	10 კ.

თეილისის ქალაქის გამგეობა

ამით აცხადებს, რომ მის თანხადსწრებით 28 მარტს 1900 წელს შუადღის 12 საათზე დაწინაურდა ვაჭრობა იჯარით გასაცემით უსუფთაობის მიღის განსაკუთრება. ოღდას ქუჩიდან დაწვეული კირბიხის ქუჩიდან, სადაც წულის სურთო კრანა—სიკით 200 კვადრატულ საყსამდე, 5500 მანეთით ღირებულა.

ვისაც ჰსურს მონაწილეობა მიიღოს ვაჭრობაში, შეუდღია ვაჭრობის პირობანი განხილვის გამკვირბის ამ შენებელთა განყოფილებაში უოველ დღე, კვირა შემუშავს კარდა რიდას 9 სათიდან ნაშუადღევის 2 სათამდე.

თეილისის ქალაქის გამგეობა

საყოველითაით აცხადებს, რომ 9 თებერვალს 1900 წლის დადგენილების თანხმით, ქალაქის საავთმუფოთში და მის განყოფილებაში ავთმუფოთთა მიღების სქემის გაქსრეგებანთვის შემოტებულას შემდეგო წესები.

1) ქალაქის საავთმუფოთში და მის განყოფილებაში (კუეის, ხარეთხის და ავღაბარის) უფასოთ მიადეზიან და წამაღაც უფასოთ მიეგემათ მხოლოთ დარბიეს, რომლებმაც საავთმუფოთში ჩაწრისთანავე უნდა წარმოადგინონ სიღარბის მოწმობები.

2) ამგვარ მოწმობების მიცემა შეუძლიათ: ზოღინას, სასუღიერო ზით ეველას სარწმუნოებისა, ეველას ექიმებს, როგორც ქალაქის, ასე სახელმწიფო სამსახურში მუოთა, აგრეთვე კერძო ექიმთაც, სასანიტარო ზეღამეღველთ, საქველ-მოქმედო საზოგადოებთ, საცაჭრო და სახელისნო წოდებანთა მმართველბათ, მოქალაქეთა და ხელისნათა მამასხლდისეს, სახელმწიფო და საზოგადო დაწესებულებათა უფროსებს და აგრეთვე სასწავლებელთა გამკეთ.

3) სიღარბის მოწმობა არ მოეთხოვება მხოლოთ ამ ავთმუფოთთ, რომლებსაც დახმარება დაუყოფნებოღე უნდა აღმოეჩინოს.

4) ჩაწრას ავთმუფოთთ, რომელნიც საავთმუფოთის ან მის განყოფილებათ მიჭმართვენ, მოხდება უოველ დღე შუადღის 12 სათამდე. (3—3)

რედაქტორ-გამომც. ან. თ.-წერეთლისა.

2) უადგილობის გამო შემოიწირველთა სიას ვერა ვებეღეთ.